Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҳақиқати

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1990 йил 25 март, якшанба
№ 70 (4.864).
Баҳоси 3 тийин.

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади

Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлиси тўғрисида ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

24 март куни Тошкентда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессияси иш бошлади.

Сессияни Марказий сайлов комиссиясининг раиси Т. Ҳ. Собитов очди.

Мандат комиссиясининг раиси депутат Ш. М. Мирзиёев комиссия докладини қилди.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Ўзбекистон ССР Конституциясининг 104-моддасига биноан Мандат комиссиясининг доклади юзасидан Ўзбекистон ССРнинг 463 нафар халқ депутати ваколатларини эътироф этди.

Сессия ишининг қуйидаги кун тартиби тасдиқланади:

Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳаси ҳақида;

Ўзбекистон ССР Президентини сайлаш;

Ўзбекистон ССР Олий Совети мажлисларининг муваққат регламенти тўғрисида;

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раисини ва Ўзбекистон ССР Олий Совети Раисининг ўринбосарини сайлаш;

Ўзбекистон ССР Олий Совети доимий комиссияларини тузиш;

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети таркибини тасдиқлаш;

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети Раисини тайинлаш;

Ҳукуматнинг келгусидаги фаолият программаси тўғрисида ҳамда СССР халқ депутатлари II Съездининг «Иқтисодиётни соғломлаштириш тадбирлари, иқтисодий ислоҳотнинг босқичлари ва ўн учинчи беш йиллик планини ишлаб чиқишга принципиал ёндашувлар тўғрисида»ги қарорининг қандай бажарилаётгани ҳақида Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг доклади;

«Умумий ҳарбий мажбурият тўғрисида»ги СССР Қонунига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш юзасидан Ўзбекистон ССР Олий Советининг таклифлари тўғрисида;

Ўзбекистон ССР Олий судини сайлаш;

Ўзбекистон ССР иқтисодий мустақиллигини шакллантиришнинг асосий йўналишлари ҳақида.

Депутатлар бошқа бир қанча муҳим масалаларни ҳам муҳокама қиладилар.

Сессия Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳасини муҳокама қилишга ўтади.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат М. И. Иброҳимов доклад қилди.

Муҳокамада Ўзбекистон ССР халқ депутатлари С. Д. Ниётуллаев, М. Эргашева, В. Г. Грабилин, Б. Сериков, О. Маҳмудов, Ҳ. Ҳ. Нишонов, П. Қ. Қодиров, Г. Х. Сидаков ва бошқалар иштирок этдилар.

Сессия «Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида» Ўзбекистон ССР Қонунини қабул қилди.

Шундан кейин Ўзбекистон ССР Президенти сайланди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби Ислом Абдуғаниевич Каримов яширин овоз бериш йўли билан Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг биринчи Президенти этиб сайланди.

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. Каримов қасамёд қилди. Сўнгра Ўзбекистон ССР Президенти нутқ сўзлади.

26 март куни Ўзбекистон ССР Олий Советининг сессияси ўз ишини давом эттиради.

Кеча Тошкентда ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Совети биринчи сессияси ўз ишини бошлади. Депутатлар Ўзбекистон ССРнинг биринчи Президентини сайладилар.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг қарори

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти тўғрисида

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Олий Совети **қарор қилади:**

Ўртоқ Ислом Абдуғаниевич Каримов Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти этиб сайлансин.

Президент қасамёди

И. А. Каримов қасамёд қилади: **«Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси Президенти лавозимида иш бошлар эканман, Ўзбекистон халқларига садоқат билан хизмат қилишга, гражданлар ҳуқуқ ва эркинликларига кафолат беришга, Ўзбекистон ССР Конституциясига қатъий риоя этишга, зиммамга юкланган юксак вазифаларни виждонан бажаришга тантанали қасамёд қиламан».**

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон ССР Олий Советининг биринчи сессиясида

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. КАРИМОВ нутқи

Ҳурматли депутат ўртоқлар!

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикаси гражданлари!

Қадрли юртдошлар!

Ҳозиргина республика Олий Совети сессиясининг қарори билан Ўзбекистон тарихида биринчи марта Ўзбекистон ССР Президенти лавозими таъсис этилди ва бу юксак масъулиятли вазифа менга топширилди.

Бу катта ишонч учун ўзимнинг самимий миннатдорчилигимни билдираман. Мен буни энг аввало ўзбек халқи, Ўзбекистон ССРнинг барча меҳнаткашлари, ишчилар синфи, деҳқонлар, зиёлилар, жумҳуриятимизда яшовчи ҳамма миллат ва халқлар тақдири учун ўз зиммамга тушган улкан бурч ва жавобгарлик деб қабул қиламан. Ҳар бир гражданнинг конституцион ҳуқуқи ва эркинликларини, совет халқлари ягона оиласидаги республикамизнинг миллий ва ижтимоий жиҳатдан тобора тараққиётини таъминлаш йўлидаги катта масъулият деб тушунаман.

Хабарингиз бор, бир неча кун олдин СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари учинчи Съездида СССР Президенти лавозимини таъсис этиш тўғрисидаги Қонун қабул қилинди. Бу лавозимга Михаил Сергеевич Горбачев сайланди.

Бу воқеа мамлакатимизнинг ҳамма жойида чуқур мамнуният билан кутиб олинди.

Совет кишилари ўз ҳаётларининг амалдаги равнақи, тартиб ва интизомнинг мустаҳкамланиши, янгиланаётган СССР федерациясида совет халқлари дўстлиги ва ҳамкорлигининг янада ривожланиши ҳақидаги ўз орзу-умидларини худди шу воқеа билан боғламоқдалар.

Президент бошқарувини ҳаётнинг ўзи, қайта қуришнинг мантиқи, моҳияти, унинг мураккаб ва зиддиятли жараёнлари тақозо этаяпти.

Жумҳуриятимиз бутун мамлакат сингари бугун оғир, бурилиш даврини бошидан кечиряпти.

Узоқ йиллар давомида йиғилиб қолган миллий-сиёсий, иқтисодий, ижтимоий, маънавий ривожланиш муаммолари ниҳоятда мураккаб ва кескин тус олди. Республиканинг келажаги, халқ тақдири, ҳар бир одамнинг, унинг оиласи турмушининг, Ўзбекистон гражданлари келажак авлодлари ҳаётининг тўкислиги, тинчлик-осойишталиги бу муаммоларнинг изчиллик билан ҳал этилишига боғлиқдир. Республикамиз олдида турган мана шу ва бошқа бир қатор долзарб масалаларни тубдан ҳал этишда президент лавозимининг таъсис этилиши янги имкониятлар очади.

Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг Президенти сифатида ўзимнинг асосий вазифаларим нималардан иборат деб биламан?

1. Ўзбекистон ССРнинг сиёсий мустақиллигини мустаҳкамлаш ва янада такомиллаштириш, уни янги ва ҳаётий мазмун билан бойитиш.

Халқ миллий онгининг ўсиши, мамлакатимизнинг миллий-давлат, ижтимоий-иқтисодий ва маънавий ривожланишининг ҳозирги замон даражаси ва истиқболи совет федерациясининг янгиланишини, республика билан ССР Иттифоқи ўртасидаги алоқа ҳамда ваколатларнинг янада аниқроқ белгиланишини талаб қиляпти.

Бугунги кунда СССР таркибидаги бошқа иттифоқдош республикалар қатори Ўзбекистон ССР ҳам мустақил социалистик давлат сифатида ўз территориясида тўла-тўкис давлат ҳокимиятига эга бўлмоғи кераклиги очиқ-ойдин бўлиб турибди.

СССР давлат ҳокимиятининг олий органлари ихтиёрига ўз хоҳиши ва тегишли ўзаро келишув бўйича берилган ваколатлар, албатта, бундан истиснодир.

Президент сифатида республикамиз ўзига тегишли масалаларнинг барчасини мустақил ҳал қилиши керак деб ўйлайман.

Булар — меҳнат ресурсларидан, табиий ва минерал хом ашё бойликларидан мустақил ва оқилона фойдаланиш, ўз территориясида иқтисодий ва ижтимоий-маданий тараққиётни комплекс равишда ривожлантириш, ССР Иттифоқи қарамоғидаги корхона, муассаса ва ташкилотлар фаолиятини мувофиқлаштириш ва назорат қилиш, меҳнат хавфсизлигини, атроф-муҳит муҳофазасини, аҳолининг эҳтиёжларини таъминлаш масалаларидир.

Шу билан бир қаторда республикамиз ва унинг барча гражданлари томонидан Иттифоқ шартномасидан келиб чиқадиган мажбуриятлар қатъий, сўзсиз бажарилиши лозим. СССРнинг мустақиллигини, территориал яхлитлигини, СССР давлат чегаралари муҳофазасини, мудофаа ва қуролли кучларни уюштиришни, давлат хавфсизлигини таъминлаш — биринчи навбатдаги вазифалардир.

СССРнинг халқаро шартномаларида белгиланган ва мамлакатнинг ягона халқ хўжалиги комплекси миқёсида барча республикалар ҳамкорликда ечиши лозим бўлган иқтисодий ва ижтимоий вазифалар ҳам шу жумладандир.

Ўзбекистон ССР мустақил ва тенг ҳуқуқли республика сифатида бошқа республикалар билан сиёсий, иқтисодий, илмий ва маданий алоқаларни ўзаро эркин ҳал қилади. Бу алоқаларни дўстлик ва ҳамкорлик, ўзаро ҳурмат ва тотув қўшничилик муносабатлари асосида янада мустаҳкамлаб бораверади.

Ўрта Осиё ва Қозоғистон халқлари ўртасидаги асрий биродарлик, дўстона муносабатларни алоҳида таъкидлаб ўтмоқчиман.

Тарихимизнинг, тақдиримизнинг бирлиги, тилимиз, маданий-маънавий анъаналаримиз ўхшашлиги, яқин қўшничилик ва қариндошлик алоқалари республикаларимиз ҳамкорлигини янада кенгайтириш имкониятини беради.

Миллий-давлат қурилиши соҳасида миллатлараро алоқаларни яхшилаш, гражданларнинг, қайси миллат вакиллигидан, тили ва диний эътиқодидан қатъи назар, уларнинг ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлаш биринчи даражали аҳамият касб этади.

Ўзбек тилининг давлат тили эканлиги ҳақидаги қонунни изчил амалга ошириш билан бирга, Ўзбекистонда яшовчи барча миллат вакилларига ўз тилларида бемалол гаплашиш, уларнинг миллий-маданий эҳтиёжларини қондириш ва бутун аҳолига миллатлараро мулоқот тили бўлган рус тилидан эркин фойдаланиш имкониятларини ҳам таъминлаш зарур.

Бу масалалар Қорақалпоғистон Автоном Республикасига ҳам тўлиқ тааллуқлидир. Регионимизда ягона бўлган автоном республиканинг ижтимоий-иқтисодий муаммоларини ҳал этиш, унинг миллий-давлат ва ҳуқуқий мақомини барқарор қилиш шунга боғлиқдир.

Энг муҳими — республикада яшовчи барча миллат ва халқлар вакиллари ўртасида ўзаро ҳурмат ва дўстона муносабатларни сақлаб қолиш ва кучайтиришдир.

Бу — республикада тинчлик ва осойишталикни, одамларнинг тақдири, бутун мамлакатимизнинг бугуни ва келажаги барқарорлигини таъминлашда ҳал қилувчи вазифадир.

Ўтган йили Фарғона вилоятида, яқинда Тошкент вилоятининг айрим районларида бўлиб ўтган фожиали воқеалар миллатлараро муносабатларнинг бузилиши, кескинлашуви нималарга олиб келишини рўй-рост кўрсатди.

Бу ҳолни фақат вабодай юқумли касаллик билан қиёслаш мумкин. Бегуноҳ одамлар қурбон бўлмаслиги, ҳаммаёққа ўт кетмаслиги учун бунинг олдини олиш зарур.

Шунинг учун СССР ва Ўзбекистон ССР Конституцияларига, ўзбек халқининг олижаноб инсоний фазилатларига таяниб, ҳар бир одамнинг қадр-қимматини, ҳақ-ҳуқуқини ҳимоя қилувчи, миллий адоват ва зўравонликни ман этадиган қонунларга қатъий риоя қилишни ўзимнинг муқаддас бурчим деб биламан.

Бу қонунларга риоя қилмаслик ҳар бир киши учун — инсоният олдида, энг аввало ўз халқи олдида оғир жиноят деб ҳисоблайман.

Бу — одамларнинг инсоний ҳақ-ҳуқуқларига тажовуз, мамлакат ва дунё жамоатчилиги кўз ўнгида халқимизнинг обрўсини тўкиш демакдир.

Бунга йўл қўйишга, азиз ўртоқлар, сиз билан бизнинг мутлақо ҳаққимиз йўқ.

Ўзбек халқи асрлар давомида барча халқлар билан иноқ яшаган, дўстона ҳамкорликда бўлган, инсонпарварлиги, меҳнатсеварлиги, меҳмондўстлиги, меҳр-оқибати, холис ёрдам учун доим тайёрлиги билан бошқа қардош халқларнинг ҳурмат-эътиборини қозонган, таҳсинига сазовор бўлган. Унинг мана шундай олижаноб шанига ҳеч кимнинг доғ туширишига йўл қўймаслигимиз керак.

2. Президент бошқарувининг муҳим вазифаларидан бири республиканинг иқтисодий мустақиллигини, ўзини ўзи идора қилишга ва ўзини ўзи пул билан таъминлашга ўтишини таъминлашдир.

Мазкур сессияда халқ депутатлари Ўзбекистон ССР иқтисодий-ижтимоий тараққиётининг асосий йўналишлари белгиланган ҳукумат программасини муҳокама қилиб тасдиқлашлари керак.

Жумҳуриятимизнинг сўзда эмас, амалда иқтисодий мустақиллигини белгиловчи айрим энг аҳамиятли масалаларга тўхтаб ўтмоқчиман. Улар партия ва Совет ҳокимиятининг асосий мақсади бўлган халқ фаровонлигини ошириш йўлидаги мураккаб, чигал муаммоларнинг ҳал қилиниши билан боғлиқдир.

Улардан биринчиси халқ хўжалиги комплексини тубдан қайта қуришдир. Хом ашё етиштиришдан халқ учун зарур бўлган тайёр товарлар ишлаб чиқаришга ўтиш. Бу билан республикада яратилаётган ялпи маҳсулот ва миллий даромадни илдам суръатларда ўстиришни таъминлаш.

Ўзбекистон табиий ва хом ашё ресурсларига бой. Буларнинг ҳаммаси — ер, сув, ўрмон ва ерости бойликлари — республиканинг ажралмас мулки бўлиши керак. Лекин ана шу табиий бойликлардан ўйламай-нетмай фойдаланиб, тез ўсиб бораётган аҳолининг эҳтиёжларини қондириш мумкин деган ўртоқлар хато қилади.

Ҳар қандай табиий бойликнинг чегараси бор. У бир кун эмас бир кун тамом бўлади. Уни қайта тиклаб бўлмайди. У бизга ота-боболаримиздан қолган меросгина эмас, балки биз авайлаб-асраб, янада ошириб, келажак авлодларга етказиб беришимиз керак бўлган омонат ҳамдир.

Дунё тажрибаси шуни кўрсатиб турибдики, биронта мамлакат ё халқ ўз фаровонлигини фақат хом ашё сотиб таъминлай олмайди. Газ ёки металл, пахта ёки пилла сотиб маълум вақтгагина бойлик орттириш мумкин. Лекин бунақа иқтисоднинг истиқболи йўқ.

Ҳақиқий ободончиликка, фаровонликка фақат табиат инъомларидан оқилона фойдаланиб, уларнинг қийматини янада оширадиган юқори унумли, малакали меҳнат билан эришиш мумкин.

Шунинг учун биз танлаган бош йўл — республиканинг барча табиий бойликларини — пахта, металлар, пилла, газ, мева-сабзавот ва бошқа маҳсулотларни қайта ишлашни кўпайтириш.

Бу вазифани фан-техника ютуқларига асосланган сермеҳнат ишлаб чиқаришни, малакали мутахассисларнинг, меҳнаткашларнинг барча табақа вакиллари савиясининг ўсишини таъминламасдан бажариб бўлмайди.

Шу билан бир қаторда экономикамиз бошқарув ва хўжалик юритишнинг, мулкчилик ва товар-бозор муносабатларининг турли хил янги усулларига ўтиши муҳим аҳамиятга молик.

Халқ хўжалиги структурасини тубдан ўзгартириш билан катта сиёсий, ижтимоий, иқтисодий муаммо — аҳолини мунтазам равишда иш жойлари ва етарли иш ҳақи билан таъминлаш масаласи боғлиқдир.

Бу вазифа шу қадар кескин турибдики, биз уни ҳал қилиш учун бир йўл эмас, бир неча йўллардан, бир-икки имконият эмас, бор имкониятларнинг барчасидан фойдаланишимиз зарур.

Халқ ҳаётининг ўзига хос тарихий, миллий хусусиятларидан келиб чиқиб анъанавий ишлаб чиқаришни, халқ амалий санъати ва ҳунармандчилик корхоналарини кўпайтириш лозим.

Район марказларида, қишлоқларда қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш корхоналарини, филиал ва цехларни қуриш, уларда меҳнатни турлича ташкил қилиш — қисқартирилган иш куни ва ҳафтаси, уйда ишлаш каби усуллардан кенг фойдаланиш керак. Ва ниҳоят илмий-техник тараққиётнинг бугунги даражасига жавоб берадиган ишлаб чиқаришни ривожлантириш. Бусиз аҳолининг иш билан бандлигини ҳам, умуман олганда эса миллий ва ижтимоий тараққиётни ҳам таъминлаб бўлмайди.

Айтиб ўтилган ва бўлак ишларни мамлакатнинг бошқа республикалари ва иқтисодий районлари, чет эллар билан ўзаро фойдали иқтисодий, илмий-техник ва маданий алоқаларсиз ҳал этиш қийин.

Иқтисодий мустақиллик — ўз ёғида қовурилиш, ўз қобиғида қолиб кетиш эмас. Бу — умуминсоният тажрибасига зид ҳодиса.

Иқтисодий мустақиллик — республикамизнинг табиий, иқтисодий, демографик (аҳолининг кўплиги) каби ва бошқа имкониятларидан халқ ҳаётининг равнақи учун тенг ҳуқуқлилик асосида ўзаро фойдали ҳамкорликни ривожлантириш учун иложи борича кенгроқ фойдаланишдир.

3. Меҳнаткашларнинг, аҳолининг ҳамма табақалари фаровонлигини ошириш, одамларнинг талаб-эҳтиёжларини қондириш, ижтимоий соҳани тез суръатлар билан ривожлантириш — республиканинг давлат ҳокимияти ва бошқарув органларидан, шахсан мендан, Ўзбекистон ССР Президентидан доимий эътибор талаб қиладиган вазифадир.

Республикамиз жон бошига даромад, озиқ-овқат ва ҳар кунлик эҳтиёж моллари истеъмол қилиш, уй-жой, халқ таълими, соғлиқни сақлаш, савдо, социал-маиший ва маданият тармоқлари бўйича Иттифоқимизда охирги ўринларда турибди.

Қулай иқлим шароитларига ва ноёб табиий бойликларга эга, СССРда энг йирик республикалардан бири шу даражада бўлишига чек қўймоқ лозим.

Орол муаммоси Қорақалпоғистон АССР, умуман Ўзбекистон, бутун Ўрта Осиё региони фожиасига айланди. Табиат муҳофазасини ва санитария аҳволини яхшилаш борасида кескин чоралар кўришимиз керак.

Биринчи навбатда инсон, унинг эҳтиёж ва талаблари, жисмоний ва маънавий юксалиши республикада бўлажак миллий-давлат ва ижтимоий-иқтисодий сиёсатнинг марказида бўлиши шарт.

Хабарингиз бор, бу борада биринчи жиддий қадамлар қўйилди. Қишлоқ аҳолисига шахсий хўжаликларни кенгайтириш ва уй-жой қуриш учун қўшимча ер ва маблағ ажратилмоқда, қурилиш материаллари билан ёрдам берилмоқда. Ўтган йилдан бошлаб пахта теримига қўшимча ҳақ тўланаяпти ва бундан буён бу маблағлар икки баравардан кўпроқ ошади.

Пахта ва бошқа қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари нархини ошириш тўғрисидаги масала мамлакатимиз ҳукумати олдига қўйилди ва охиригача ҳал этилади. Республикамиз пойтахти Тошкент, бир қатор вилоят марказлари ва шаҳарларнинг хўжалигини яхшилаш ва қайта қуриш, қишлоқларнинг социал аҳволини такомиллаштириш бўйича қабул қилинган ва белгиланган тадбирлар амалга оширилаяпти.

Бошланғич синфлардаги ўқувчиларга бепул овқат, ҳомиладор бемор аёлларни қўшимча, юқори сифатли озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш жорий этилди.

Ветеранларнинг нафақасини ошириш, ногирон ва ёлғиз қолган қариялар уй-интернатларининг шароитларини яхшилаш учун қўшимча маблағ сарф этилаяпти. Ётоқхоналарда жой танқислигидан шахсий уйларда ижарага яшаётган талабаларга моддий ёрдам берилмоқда.

Ҳали инсонларнинг ҳаётини яхшилаш борасидаги катта режалар, умидбахш тадбирлар кўп. Улар Ўзбекистон Компартиясининг сайловолди ҳаракат дастурида баён этилган.

Ўзбекистон ССР Президенти сифатида республикамизда одамлар ҳаётининг тўкислиги учун барча шароитларни яратиш бўйича қабул қилинаётган ижтимоий программаларни бекаму-кўст амалга оширишни ўзимнинг асосий вазифам деб биламан.

Бунинг учун аҳолининг барча табақаларига озиқ-овқат маҳсулоти ва товар таъминотини яхшилаш, қашшоқ оилаларнинг даромадини кўтариш лозим. Шунингдек ёшларимиз ва кексаларимиз, аёлларимиз тўғрисида ғамхўрлик қилишимиз керак.

Барча аҳоли пунктларини сифатли ичимлик сув ва газ билан таъминлаш, атроф-муҳитни соғломлаштириш ва ижтимоий вазиятни яхшилашимиз зарур. Менинг фикримча, республика халқ депутатлари Олий ва маҳаллий Советларининг, ҳамма совет, давлат, хўжалик идораларининг, жамоат ташкилотларининг, меҳнат коллективларининг фаолияти энг аввало ана шу мақсадларга қаратилмоғи ниҳоятда муҳимдир.

Турмуш шароитлари ночор бўлиб турган бир пайтда ноинсофлик, давлат ва халқ мулкига хиёнат, чайқовчилик, жиноятчилик ва бошқа иллатларга қарши шафқатсиз кураш — бугунги куннинг долзарб талабидир.

(Давоми иккинчи бетда).

Ўзбекистон ССР Президенти И. А. КАРИМОВ нутқи

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Одамларнинг ҳаётига, пешона тери билан топган мол-мулкига чангал солаётган имонсиз кимсаларга қарши мен Президент сифатида халқнинг иродасига таяниб аёвсиз чоралар кўраман. Қонунчилик барқарор бўлиши учун менга берилган ҳокимиятнинг барча имкониятларини ишга соламан.

4. Президент фаолиятининг, республика партия, совет, давлат ташкилотларининг муҳим вазифаларидан бири халқни маънавий юксалтириш, инсоннинг ахлоқий ва жисмоний такомилидир.

Бу масалалар алоҳида кунт ва саботни, кишиларга нисбатан алоҳида эътибор ва ғамхўрликни талаб қилади.

Инсон ҳаётининг бу нозик ва мураккаб томонлари билан, хазиналарга тўла миллий-тарихий анъаналар билан, умуминсоний маънавий бойликлар билан ҳисоблашмаслик жамиятимизга қанчадан-қанча зарар келтирди. Бинобарин, бу камчиликларни тузатиш учун жуда катта меҳнат қилишимиз керак. Асосий ишларимиз нималардан иборат бўлиши керак?

Биринчи навбатда миллий маданиятимиз, халқ маънавий бойлигининг илдизларига эътибор бериш лозим. Бу хазина асрлар давомида мисқоллаб тўпланган. Тарихнинг не-не синовларидан ўтган. Инсонларга оғир дамда мадад бўлган.

Бизнинг вазифамиз — шу хазинани кўз қорачиғимиздек асраш ва янада бойитиш.

Сўзда эмас, амалда ҳар бир кишининг виждон эркинлигини, эътиқодининг эркинлигини таъминлашимиз керак. Мен Президент сифатида одамларнинг маънавий тарбияси, тинчлик ва хайрли ишлар мақсадида ҳаракат қилаётган ҳар бир кишини қўллаб-қувватлайман, у билан ҳамкорлик қиламан.

Масаланинг бошқа томони — маърифат ва маданиятнинг моддий-техник базасини мустаҳкамлаш. Инсоннинг тўлақонли ҳаёти учун ниҳоятда зарур бўлган мактаблар, кутубхоналар, театр ва бошқа маданият ўчоқларини кўпайтириш, уларнинг шароитларини яхшилаш.

Биз кўп йиллар давомида маърифат-маданиятга нотўғри муносабатда бўлдик. Унга сарфланаётган маблағлар доим бошқа соҳалардан кам бўлди. Натижада биз бу масалада кечириб бўлмас даражада орқада қолиб кетдик.

Барча планларимизда маданият, маърифат, жисмоний тарбия ва спорт биринчи даражали вазифалар қаторидан ўрин олиши лозим.

Ва ниҳоят, шу соҳаларда ишлаётган кадрлар масаласи. Ўқитувчилар ва шифокорлар, маданий-оқартув муассасаларидаги ва бошқа соҳалардаги кўплаб мутахассислар — чинакам зиёлилардир.

Айниқса олимлар ва ижодкор ходимларимизга эътиборни кучайтириш керак. Маънавий бойликларни улар яратади. Уларга ғамхўрлик қилиш, самарали фаолиятлари учун барча зарур моддий-маънавий шароитларни яратиб бериш давлат ҳокимияти ва хўжалик ташкилотлари раҳбарларининг бурчи ва масъулиятли вазифасидир.

Ўртоқлар, яна бир долзарб вазифа ўсиб келаётган авлодга, унинг маънавий тарбиясига ниҳоятда катта жавобгарлик ҳисси билан ёндашиш масаласи. Ахир ёшлар халқ маънавиятининг — ҳам маҳсули, ҳам келажаги.

Шунинг учун ҳар бир ўғил-қизимиз дастлабки қадамларидан бошлаб маданий бойликларимиздан баҳраманд бўлиши керак.

Истеъдодли ёшларимизнинг, йигит-қизларимизнинг ўз қизиққан соҳаларида етук инсонлар бўлиб етишишлари учун тегишли шарт-шароитлар ҳали тўла яратилгани йўқ.

Ўзимизнинг маънавий бурчимизни оқлашни истасак уларга оталарча ғамхўрлик қилишимиз керак. Ана шу мақсадда биз уларнинг мамлакатимиз ва чет эллардаги энг нуфузли илмий марказларда таълим олишлари учун маблағлар ажратдик.

Бу ишлар учун ҳеч нарсани, шу жумладан валютани ҳам аямаймиз. Ишончим комил, бу тадбирларни сиз депутатларимиз ҳам, халқимиз ҳам қўллаб-қувватлайсизлар.

Шу ўринда яна бир мулоҳазам бор, ўртоқлар. Ёшларимизни, айниқса, қарияларимизни уларнинг иззат-нафсига тегадиган айрим номаъқул ҳоллардан асрашимиз керак.

Санъатда ошкораликни пеш қилиб телевизор, кино экранларида, матбуот воситаларида бўлмағур лавҳаларни акс эттириш, бемаънилик ва ҳаёсизликни, баъзан эса, ҳатто ахлоқий бузуқликни тарғиб қилишлар кўпайиб қолди.

Депутатларнинг ва президентнинг ваколатлари жамиятимизнинг инсонийлик ва ахлоқий ақидаларини поймол қилувчи ана шу тажовузкорликка қаттиқ қарши туришга имконият беради, деб ўйлайман. Бу тадбир халққа ҳам маъқул бўлади, деб ишонаман.

5. Юқорида қайд этилган вазифаларни фақат демократияни, ҳақиқий халқ ҳокимияти бўлган Советларни, ҳуқуққа асосланган давлат қурилишини ривожлантириб, тартиб ва интизомни мустаҳкамлаб, партияда қайта қуришни чуқурлаштириб ва ниҳоят республиканинг миллий-ижтимоий тараққиёти йўлида барча соғлом кучларни бирлаштирибгина ҳал қилиш мумкин.

Бунинг учун партия ташаббуси билан бошланиб кенг халқ оммаси қизғин қувватлаган инқилобий қайта қуриш жараёни катта имкониятлар очиб беряпти. Бундай имкониятлар ҳеч қачон бўлмаган, ўртоқлар.

Ўзбекистон ССР Олий Совети комиссиялари ва бутун депутатлар корпуси ҳамкорлигига таяниб мамлакатимизда, республикамизда ҳуқуқий давлат шаклланиши, қонун ҳурмат қилиниши ва унга риоя этилиши учун мен қатъият билан иш олиб бораман. Шахсга сиғиниш йилларида ҳам, яқин орада ҳам йўл қўйилган қонунбузарликлардан, зўравонликлардан кўп азият чеккан республикамиз, халқимиз учун бу жуда ҳам муҳимдир.

Республикамиз ҳар бир гражданининг ҳуқуқи ва қадр-қимматини ҳар қандай тажовуздан, у қаерда ва ким томонидан қилинишидан қатъи назар, қаттиқ туриб ҳимоя қилишга сўз бераман.

Демократияни янада ривожлантиришни Президент бошқарувининг асосий вазифаларидан бири деб биламан.

Бу соҳада КПСС Марказий Комитетининг февраль ва март Пленумлари, КПСС нинг XXVIII съезди олдидан умумхалқ муҳокамасига қўйилган Ҳаракат дастури ва янги Устави лойиҳалари, КПСС Марказий Комитетининг таклифига мувофиқ СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари учинчи Съездида СССР Конституциясининг 6-, 7-моддаларининг муҳокама қилингани, Ўзбекистон ССР Конституциясига айнан шу ўзгартиришлар киритилиши бу ишга кенг имконият яратади.

Шу билан бир қаторда демократия — бебошлик, ошкоралик эса — оғизга келганини гапириш эмаслигини ҳам очиқ айтиб қўймоқчиман.

Жиноятчиликнинг кўпайиб бораётгани, жамиятга қарши кучларнинг вазиятни кескинлаштиришга уринишидан, миллий адоватни кучайтириб, оммавий тартибсизликлар келтириб чиқараётганидан халқимиз қанчалик ташвишда эканлигини ҳаммангиз яхши биласиз.

Бунинг оқибатида қандай фожиалар юз бераётгани, халқ қанчадан-қанча моддий ва маънавий зарар кўраётганидан ҳам хабардорсиз. Шунинг учун халқимизнинг, барча миллат вакилларининг хоҳишига, иродасига амал қилиб, давлатимизнинг, жамиятимизнинг сиёсий-маънавий асосларига қарши бўлган ҳар қандай уринишларга чек қўйиш, гражданларнинг ор-номусини ва қадр-қимматини ҳимоя қилиш, тартиб ва интизомни мустаҳкамлаш учун сизлар билан биргаликда қатъий ҳаракат қиламан.

Бугунги мураккаб ҳал этувчи бир вақтда барча соғлом кучларимиз ҳар қачонгидан ҳам жипсроқ, ҳамжиҳат, бир тан, бир жон бўлиши зарур.

Уларни бирлаштирувчи куч — Ўзбекистон Компартияси, унинг Марказий Комитети, жойлардаги партия ташкилотларидир. Чунки ўтмишдаги хатоларга, шу кунги камчиликларга қарамай ҳозирги жараёнларда аҳолининг барча табақаларини инқилобий ўзгартишлар сари бошқарувчи бошқа куч йўқ.

Компартия республикамизда катта нуфузга эгадир. Унинг вакиллари республикамизнинг Олий ва маҳаллий Советларида кўпчиликни ташкил этади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби сифатида сиз депутатларни ва барча меҳнаткашларни ишонтириб айтаманки, республикамиз партия ташкилотлари ўтмишнинг ҳато ва нуқсонларига чек қўйиб, ўз фаолиятларини тубдан ўзгартиряптилар.

Ўз фаолиятини танқидий кўз билан таҳлил этиш, ички ишларида демократия ва ошкораликни кучайтириш, халқ билан алоқани янада мустаҳкамлаш — партиямизнинг бугунги кунда кўзга яққол ташланиб турган асосий ҳаракати ва мақсадидир.

Ўртоқлар!

Яна бир марта сизларни Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини ўзимнинг халқ олдидаги, республика олдидаги бурчим, масъулиятим деб ҳисоблашимга ва жонажон Ўзбекистонимизнинг, буюк халқимизнинг совет халқлари қардошлиги оиласида янада фаровон ҳаёти учун бор кучимни сарфлайман, деб ишонтиришимга рухсат бергайсизлар.

Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституцияси (Асосий Қонуни)га ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисидаги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳаси ҳақида

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиумининг Раиси депутат М. И. ИБРОҲИМОВ доклади

Ўртоқ халқ депутатлари!

Сессиямиз муҳокамасита «Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституциясига ўзгартиш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР қонунининг лойиҳаси киритилмоқда.

Маълумки, яқинда СССР халқ депутатларининг навбатдан ташқари учинчи Съезди ўз ишини тамомлади. У жамиятимиз қанчалик жадал ривожланиб бораётганлигини кўрсатди. Революцион қайта қуриш шароитида мамлакатимиз бир ойда босиб ўтаётган йўл эволюцион тараққиёт шароитида бир неча йилларни талаб қилган бўлур эди.

Съезд мамлакатда юз бераётган ҳодисаларни чуқур таҳлил қилиб, ғоят муҳим аҳамиятли қарорларни ишлаб чиқди. СССР Конституциясига мамлакатнинг сиёсий ва иқтисодий негизларига таалуқли бўлган ўзгаришлар киритилди. Съезд КПСС Марказий Комитети ташаббуси билан СССР Конституциясининг 6-ва 7-моддаларини янги таҳрирда қабул қилди. У жамият ҳаётини янада демократиялаш, фикрлар хилма-хиллигини қарор топтириш, халқ оммасининг жамият ишларини бошқаришда иштирок этиши учун кенг имкониятлар очиб бермоқда. Коммунистик ва бошқа сиёсий партияларнинг, жамоат ташкилотлари ҳамда оммавий ҳаракатларнинг тенг ҳуқуқларга эга бўлиши, КПССнинг социализм ва революцион қайта қуриш мавқеида турувчи барча сиёсий кучлар билан амалий мулоқот қилишга тайёрлиги мустаҳкамлаб қўйилди.

Халқ депутатлари Съезди кенг ижодий баҳслашув вазиятида СССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳақида қонун қабул қилди. Президент СССРдаги энг олий мансабдор шахс бўлиб, қонун чиқарувчи, ижро этувчи ва суд ҳокимиятларининг фаолиятини бирлаштириб туради.

Съездда кўрсатиб ўтилганидек, Президент ҳокимияти совет федерациясини янгилашга хизмат қилиши, республикаларнинг мустақиллигини кучайтиришда, уларнинг территориал бутунлигини ва конституцион ҳуқуқларини ҳимоя қилишда, миллатлар ўртасида туғилаётган низолар ва тўқнашувларни тезда ҳал этишда катта ижобий роль ўйнаши керак.

Шундай қилиб, СССР халқ депутатлари Съезди қабул қилган қарорлар СССР конституцион тузумининг негизларига тааллуқлидир, улар барча совет республикаларининг ҳаётий манфаатларига мосдир.

Ўзбекистон ССР Олий Совети I сессияда республика Конституциясининг бир қанча бўлимлари ва моддаларини қайта кўриб чиқиши, уларни янгиланган СССР Конституциясига ва Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини жорий этишга мувофиқлаштириши керак. Гап энг аввало республика гражданларининг ҳуқуқлари ва эркинликларини ҳимоя қилиш, унинг иқтисодиёти ва социал соҳасини жадал ривожлантириш учун зарур кафолатларни Конституция даражасида таъминлаш ҳақида бормоқда.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Президиуми тегишли қонун лойиҳасини тайёрлади. Лойиҳа сизларда бор. Лойиҳадан кўриниб турибдики, Ўзбекистон ССР Конституциясига киритиладиган ўзгаришлар Ўзбекистон ССР Президенти лавозимининг таъсис этилиши билан боғлиқдир.

Президент ҳокимиятини жорий этиш ҳақидаги таклифларни СССР халқ депутатлари ҳам киритишган эди. Иқтисодий ва сиёсийислоҳотни амалга ошириш, истеъмол бозорини барқарор ҳолатга келтириш, қонунчилик ва ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш соҳасида белгиланган чора-тадбирларни амалга ошириш учун самарали бошқарув воситаси зарурлиги кундан-кунга ойдинлашиб бормоқда.

Мана шу салбий ҳодисаларнинг ҳаммаси маъмурий-буйруқбозлик системасини бузиб ташлаш жараёнида ишлаб чиқариш топшириқларини бажаришга, интизом ва уюшқоқликка жуда ёмон таъсир кўрсатмоқда, бир қанча ҳолларда эса ижтимоий-сиёсий вазиятнинг издан чиқишига, қайта қуришга қарши кайфиятларнинг жонланишига олиб келмоқда. Омма жадал суръатлар билан сиёсатда қатнашаётган, кўпгина одамлар туғилаётган низоларни маданий, демократик йўл билан ҳал қила олмаётган бир шароитда бундай ҳодисалар, айниқса, хавфлидир.

Ана шундай вазиятда ҳокимиятнинг обрў-эътиборини тўла-тўкис тиклаш, жамиятда ва давлатда самарали, амалий бошқарувни йўлга қўйиш, ҳар бир корхона, ташкилот, граждан қонунни аниқ ва оғишмай бажаришини таъминлаш жуда муҳим бўлиб қолмоқда.

Шунинг учун ҳам республика Президенти лавозимини жорий этиш ва унга Ўзбекистон Совет Социалистик Республикасининг бошлиғи ваколатларини беришни етилган масала деб ҳисобламоғимиз керак.

Ўзбекистон ССРда Президент ҳокимиятини жорий этиш қайта қуриш жараёнлари орқага кетмаслигининг, иқтисодиёт ва мадниятни жадал ривожлантиришнинг, давлат ва жамоат тартибини мустаҳкамлашнинг ишончли гарови бўлади.

Республика Президенти лавозимининг таъсис этилиши қонун чиқарувчи ва суд ҳокимиятларини бир-биридан аниқ ажратиб қўйиш, ҳар бирининг самарадорлигини анча ошириш сари ташланган муҳим қадам бўлади. Шуни ҳисобга олиш керакки, келажакда демократиялаш жараёнлари янада чуқурлашиб борган сари, ўз-ўзини бошқариш асослари, корхоналар ва регионларнинг хўжалик соҳасидаги мустақиллиги амалга ошган сари барча ижтимоий кучларни жипслаштирувчи кучли Президентлик ҳокимиятининг аҳамияти ортиб боради.

Бизнинг республикамизда Президентлик ҳокимияти мураккаб вазиятда таъсис этилмоқда. Қайта қуриш, ошкоралик халқ хўжалигини ривожлантиришда, аҳолига зарур турмуш шароитларини яратиб беришда кўпгина мураккаб, ҳал қилинмаган муаммолар борлигини очиб ташлади. Мана шу асосда айрим вилоятларда ижтимоий-сиёсий вазият издан чиқди. Жумладан, миллатлараро негизда қонунни бузиш ҳоллари кўпайди. Халқ чайқовчилик кўринишларининг, савдодаги, уй-жой бериш ва камёб молларни тақсимлашдаги бемаънигарчиликларнинг зудлик билан пайини қирқишни талаб қиляпти. Буларнинг барчаси Президент лавозимини кечиктирмасдан жорий этишни талаб қилмоқда. Сизнинг муҳокамангизга Ўзбекистон ССРнинг биринчи Президентини истисно тариқасида республика Олий Советининг ушбу сессиясида сайлаш ҳақида таклиф киритилмоқда.

Қонун лойиҳасидан кўриниб турганидек, кейинчалик Ўзбекистон ССР Президентини республика гражданлари умумий, тенг ва тўғридан-тўғри сайлаш йўли билан яширин овоз бериб беш йилга сайлайдилар. Президент вазифани бажаришга киришиш чоғида Ўзбекистон ССР Олий Советининг мажлисида қасамёд қилади.

Президент Ўзбекистон ССР гражданларининг ҳуқуқ ва эркинликлари, Ўзбекистон ССР Конституцияси ва қонунларига риоя қилинишига кафил бўлади. У мамлакат ичида ва халқаро муносабатларда Ўзбекистон ССРнинг вакили бўлади.

Сизнинг эътиборингизга таклиф этилаётган Қонун лойиҳаси Ўзбекистон ССР Президенти зиммасига юклатилган мураккаб ва масъулиятли вазифаларни амалга ошириш учун зарур ваколатларни батафсил белгилаб қўяди. Унга Ўзбекистон ССР қонунларини имзолаш, зарур ҳолларда эса қонун лойиҳаларини такрор муҳокама қилиш ёки овозга қўйиш учун ўз эътирозларини билдирган ҳолда уларни Ўзбекистон ССР Олий Советига қайтариш ваколати берилган. Борди-ю, Олий Советдаги овозларнинг учдан икки қисми илгари қабул қилган қарорни тасдиқласа, Президент қонунни имзолайди. Ҳукумат қарорлари Конституция ва қонун талабларига мос келмаса, Президент уларнинг амал қилишини тўхтатиб туриши мумкин.

Ваколатларнинг бошқа бир туркуми республика давлат органларини тузишга тааллуқлидир. Президент Ўзбекистон ССР Олий Советига тайинлаш, тасдиқлаш ёки сайлаш учун Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раисини, Ўзбекистон ССР Халқ назорати комитетининг раисини, Ўзбекистон ССР Олий судининг раисини, Ўзбекистон ССРнинг Бош давлат ҳакамини тақдим этади. Олий суднинг раисидан бошқа мана шу мансабдор шахсларнинг ҳаммасини Ўзбекистон ССР Олий Совети Ўзбекистон ССР Президентининг тавсияси билан ҳам эгаллаб турган лавозимидан озод қилади.

Президентнинг бошқа вазифалари ҳам бўлади. Булар — мукофотлаш ва Ўзбекистон ССР фахрий унвонларини беришдан, Ўзбекистон ССР гражданлигига қабул қилиш гўрисидаги, бошпана бериш тўғрисидаги масалаларни ҳал қилишдан, шунингдек, Ўзбекистон ССР судлари томонидан ҳукм қилинган гражданларни авф этишдан ҳам иборатдир.

Президентлик Кенгаши муҳим давлат вазифаларини бажариши назарда тутилмоқда. Президентлик Кенгашининг аъзолари Президент томонидан тайинланади. Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси ўз лавозимига кўра Кенгаш ҳайъатига киради. Кенгаш мажлисларида Ўзбекистон ССР Олий Советининг Раиси ва Қорақалпоғистон АССР Олий Советининг Раиси қатнашиши мумкин. Шундай қилиб, Президентлик Кенгаши республиканинг раҳбар органлари белгилайдиган йўлни амалга оширишда ғоят муҳим роль ўйнайди, иқтисодий ва социал ривожланиш масалаларини, миллатлараро ва бошқа ҳар қандай низоларни тез, ғайрат-шижоат ва билимдонлик билан ҳал қилади, дейиш учун ҳамма асосларга эгамиз.

Ўртоқ халқ депутатлари!

Президентга Ўзбекистон ССР Конституциясининг махсус бобини бағишлаш назарда тутилаётганлигига эътибор берган бўлсангиз керак. Бу бобда Президентни сайлаш тартиби, унинг ваколатлари ва масъулияти, бошқа давлат органлари билан ўзаро муносабатлари белгилаб қўйилади. Бу ваколатнинг энг муҳими шундан иборатки, Президент давлат ҳокимияти ва бошқарувининг олий органлари бир-бирлари билан яқиндан ҳамкорлик қилишини таъминлаши керак. Президентнинг мана шундай мувофиқлаштирувчи фаолияти унинг энг асосий вазифаларидан бири бўлиб қолади. Бу ҳол бутун давлат механизми ишининг самарадорлигини анча ошириш имконини беради.

Ўзбекистон ССР Президенти лавозими таъсис этилиши муносабати билан Ўзбекистон ССР Олий Совети ва унинг Президиумининг ҳуқуқий мақоми анча ўзгаради. Республика Олий Совети ишига унинг Раиси раҳбарлик қилади. Олий Совет бутун диққат-эътиборни қонун чиқариш фаолиятига ва ўзига ҳисобот берувчи органларни назорат қилишга қаратади. Олий Совет Президиуми масаласига келганда шуни айтиш керакки, унинг зиммасига Ўзбекистон ССР Олий Советининг ишини ташкил этиш, Олий Совет сессияларини тайёрлаш, унинг доимий комиссиялари фаолиятини уйғунлаштириш вазифаси юкланади. Бундан ташқари, Президиум зиммасига қонун лойиҳалари ҳамда давлат ҳаётининг бошқа муҳим масалаларини халқ муҳокамасига қўйишни ташкил этиш вазифаси юкланади.

Президиумнинг ҳайъати ҳам ўзгартирилади. Унинг ҳайъатига Олий Совет Раисининг ўринбосарлари, доимий комиссияларнинг раислари кирадилар.

Шундай қилиб, республикамизда Президент лавозимининг жорий этилиши қайта қуриш энг мураккаб паллага кирган бир вақтда давлатни такомиллаштиришнинг таркибий қисми бўлмоқда. Ўзбекистон ССР Президенти лавозимининг таъсис этилиши ҳокимият механизмининг самарадорлигини, барқарорликни, қонунийликни, ҳуқуқ-тартиботни кескин ошириш воситаси бўлади. Бу шубҳасиз.

Шу билан бирга Ўзбекистон ССР Президенти лавозимининг таъсис этилиши шахсий ҳокимият тузуми кучайишини англатмаслигини таъкидлаб ўтиш зарур.

Қонун лойиҳасида Ўзбекистон ССР Олий Советининг, Конституцион назорат комитетининг ҳуқуқлари, ваколатлари тўғрисида батафсил гапирилади. Улар президентлик ҳокимиятини мувозанатга келтириб турувчи ўзига хос восита вазифасини бажаради.

Олий Совет — қонун чиқарувчи, ҳукумат эса — ижро этувчи бошқарувчи орган бўлиб қолади. Президент — қонун чиқарувчи ва ижро этувчи ҳокимиятни бир-бирига боғлаб турувчи мустаҳкам бўғинга айланади. Президентлик ҳокимияти биринчи навбатда чиқарилаётган қонунлар ва қарорлар фаол бажарилиши, қоғозда қолиб кетмасдан амал қилиши учун таъсис этиляпти, дейиш мумкин.

Президент лавозими таъсис этилгач, республика ҳукумати янада самаралироқ ишлай бошлайди. Амалга оширилаётган тадбирларнинг натижаси учун масъулияти ошади. Қонун лойиҳасига мувофиқ Ўзбекистон ССР Министрлар Совети эндиликда ҳар йили ўз фаолияти ҳақида Ўзбекистон ССР Олий Советига ҳисобот бериши, шунингдек, Президентни мунтазам хабардор қилиб бориши керак бўлади. Ўзбекистон ССР Президенти республика министрларини, Давлат комитетларининг раисларини тайинлайди, сўнгра бу қарорларни Ўзбекистон ССР Олий Совети тасдиғига киритади. Президент Ўзбекистон ССР Олий Советида Ўзбекистон ССР Министрлар Советини истеъфога чиқариш масаласини қўйиши ҳам кўзда тутилган.

Кеча Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Пленуми бўлиб ўтди. Пленум Ўзбекистон ССР Конституциясидаги 6-, 7- ва 49-моддаларнинг таҳририни ўзгартириш тўғрисидаги қонун чиқариш ташаббуси билан Ўзбекистон ССР Олий Советига кириш ҳақида бир овоздан қарор қабул қилди. Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳақида таклиф киритди.

Асосий Қонуннинг 6-моддасида Ўзбекистон Коммунистик партияси, бошқа сиёсий партиялар, шунингдек, касаба союз, ёшлар ва бошқа жамоат ташкилотлари ҳамда оммавий ҳаракатлар халқ депутатлари Советларига сайланган ўз вакиллари орқали ҳамда бошқа шаклларда Совет давлатининг сиёсатини амалга оширишда, давлат ва жамоат ишларини бошқаришда қатнашадилар, деб ёзиб қўйишга келишилди.

Лойиҳанинг 7-моддасида барча сиёсий партиялар, жамоат ташкилотлари ва оммавий ҳаракатлар ўз программалари ва уставларида кўзда тутилган вазифаларни бажарган вақтларида Ўзбекистон ССР Конституцияси ва совет қонунлари доирасида иш олиб боришлари айтилди.

Совет Конституцион тузумини ва социалистик давлатнинг яхлитлигини зўрлик йўли билан ўзгартиришни, унинг хавфсизлигини путурдан кетказишни, социал, миллий ва диний нифоқни авж олдиришни мақсад қилиб қўйган партиялар, ташкилотлар ва ҳаракатларнинг тузилишига ва фаолият кўрсатишига йўл қўйилмаслиги алоҳида кўрсатилди.

Ўзбекистон ССР Конституциясининг 6- ва 7-моддаларини янги таҳрирда қабул қилиш замон талабига бутунлай мосдир. Уларнинг мазмуни СССР халқ депутатлари Съездида аниқ билдирилган фикрга мос келади. Шу билан бирга бу моддаларда социализмга қарши чиқишга ҳаракат қилаётган, демократия деганда бебошликни тушунаётган, эркин фикр билдиришни сафсатабозлик ёки экстремизм билан адаштираётган масъулиятсиз унсурлар жиддий огоҳлантирилади.

Ҳурматли халқ депутатлари! «Ўзбекистон ССР Президенти лавозимини таъсис этиш ҳамда Ўзбекистон ССР Конституциясига ўзгариш ва қўшимчалар киритиш тўғрисида»ги Қонун лойиҳасининг асосий қоидалари қисқача айтганда ана шундай

Ўзбекистон ССР Конституциясига таклиф қилинаётган ўзгаришларни Ўзбекистон ССР халқ депутатлари, барча меҳнат коллективлари ва гражданлар қўллаб-қувватлайдилар, уларнинг куч-ғайратлари билан бу ўзгаришлар амалга ошади, деб ишонч билдиришга рухсат бергайсиз. Буни биз республикамиз олдида турган мураккаб вазифаларни муваффақиятли ҳал этишнинг кафолати, деб ҳисоблаймиз.

Ўзбекистон ССР Олий Совети Мандат комиссиясининг раиси депутат Ш. М. МИРЗИЁЕВ доклади

Депутат ўртоқлар! Ўзбекистон ССР халқ депутатларининг бўлиб ўтган сайлови Ўзбекистон ССР сиёсий системасиислоҳотининг муҳим босқичларидан бирига якун ясади. Юз минглаб сайловчилар номзодларни кўрсатишда, сайловолди мунозараларида ғоят манфаатдорлик билан иштирок этдилар. Сайлов қайта қуриш жараёнига уйғун қўшилиб, уни қўллаб-қувватлашда умумхалқ референдумига айланди. Ўзбекистон ССР Олий Советининг 23 кишидан иборат қилиб сайланган Мандат комиссияси Ўзбекистон ССР Конституциясининг 104-моддасига амал қилиб, 1990 йил 18 февраль ва 4 март кунлари сайланган Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ваколатларини текширди ва мазкур иш натижаларини сизнинг эътиборингизга ҳавола қилади.

Ўзбекистон ССР Конституциясига, сайлов тўғрисидаги Қонунга мувофиқ 500 та сайлов округида халқ депутатлари сайлови ўтказилди. Сайлов округларида Ўзбекистон ССР Конституциясига ва сайлов тўғрисидаги Қонунга мувофиқ сайлов ўтказилиши учун зарур шароитлар яратилди.

Маълумки, янги Қонунга биноан депутатликка номзодларни кўрсатиш борасида меҳнат коллективлари ва жамоат ташкилотларининг имкониятлари кенгайтирилди. Бу ҳуқуқ биринчи марта сайловчиларнинг истиқомат жойларидаги йиғилишларига берилди. Кўрсатилган номзодларни, уларнинг сайловолди программаларини муҳокама қилиш ва номзодларни рўйхатдан ўтказишга тавсия этиш тўғрисидаги қарорнинг қабул қилиниши учун 30 та сайлов округида округ сайловчилари вакилларининг конференциялари ўтказилди. Сайловолди тадбирлари асосан рўй-ростлик ва ошкоралик вазиятида ўтди. Сайлов куни сайлов участкаларида, сайлов комиссияларининг мажлисларида овозларни ҳисоблаб чиқиш ва сайлов натижаларини аниқлаш чоғида депутатликка номзодларнинг ишончли вакиллари, меҳнат коллективларининг, жамоат ташкилотларининг намояндалари, оммавий ахборот ходимлари ҳозир бўлдилар. 500 та мандатга жами 1490 киши халқ депутатлигига номзод қилиб кўрсатилди. Депутатликка номзодлардан 129 киши сайловчиларнинг истиқомат жойларидаги йиғилишларида кўрсатилди. Шундай қилиб, реал муқобил сайлов тажрибасига асос солинди. 1134 киши Ўзбекистон ССР халқ депутатлигига номзод этиб рўйхатдан ўтказилди.

Ўзбекистон ССР Олий Советининг Мандат комиссияси ўзига тақдим этилган депутатларни рўйхатга олиш тўғрисидаги сайлов комиссияси протоколларини, уларнинг тегишли округларда овозга қўйилишга розилиги тўғрисидаги аризаларини текшириб, барча номзодларнинг рўйхатга олиниши қонуний, деб ҳисоблайди. Марказий сайлов комиссиясида сайлов комиссияларининг протоколлари асосида сайлов якунларига кўра сайланган 463 депутат рўйхатдан ўтказилди.

Сайловга якун ясаб, Марказий сайлов комиссияси, округ ва участка сайлов комиссиялари умуман сайловнинг Конституция ва сайлов тўғрисидаги қонун талабларига мувофиқ ўтказилишини таъминлаганликларини таъкидлаб ўтиш зарур. Айни бир вақтда Мандат комиссияси Марказий сайлов комиссияси унинг фаолияти даврида 530 тадан ортиқ хат ва телеграмма келганини ҳамда икки мингдан ортиқ граждан сайловни уюштириш масалалари хусусида қабулда бўлганлигини Ўзбекистон ССР Олий Советига маълум қилиш зарур, деб ҳисоблайди. Гражданлар сайлов комиссиялари ишидан, номзодларни кўрсатишнинг уюштирилишидан қониқмаганликларини айтдилар.

Марказий сайлов комиссияси номзодларнинг сайловолди тадбирларида тенг бўлмаган шароитда қатнашганликлари тўғрисидаги, номзодларнинг, уларнинг ишончли вакилларининг бир-бирларига қўпол муносабатда бўлганликлари ҳақидаги, сайловчиларга тазйиқ ўтказишга уринишлар тўғрисидаги шикоятларни ҳам кўриб чиқди. Айрим сайлов округларида сайловга тайёргарлик бир ёқлама тарзда ёритилганига эътибор қаратилди.

Мандат комиссияси Марказий сайлов комиссиясининг унинг номига тушган аризалар ва шикоятларни текшириш натижалари тўғрисидаги ахборотини кўриб чиқди. Марказий сайлов комиссияси 168-Фурқат сайлов округида сайлов натижаларини шубҳа остига қўйувчи қонун бузишлар бўлганини аниқлади. Бу округдаги сайлов ҳақиқий эмас, деб топилди. Мазкур округда сайлов қайтадан ўтказилади.

Комиссия Ўзбекистон ССРнинг 463 нафар халқ депутати ваколатини эътироф этиш мумкин, деб ҳисоблайди. Ана шу депутатларни тегишли округларда овоз беришда иштирок этган сайловчиларнинг зарур миқдори — яъни 50 фоиздан ортиғи сайлади.

17 миллат вакили Ўзбекистон ССР халқ депутатлари этиб сайланди. Барча халқ депутатларидан 84,6 фоизи биринчи марта республика давлат ҳокимиятининг олий нуфузли органига сайланган, 434 халқ депутати ёхуд 93,7 фоизи КПСС аъзоси ёки аъзоликка номзоддир.

Ўзбекистон ССР Олий Совети республика аҳолисининг ижтимоий-ҳунар структурасини етарлича тўла акс эттиради. Олий Совет таркибида — 105 халқ депутати ёки 22,6 фоизи саноат, қурилиш, транспорт ва алоқа ходимларидир. 111 халқ депутати ёки 23,9 фоизи қишлоқ хўжалиги меҳнатчиларидан иборат. Орамизда 93 депутат ёки 20 фоизи — ишчи ва оддий колхозчилар, яъни ўз меҳнати, аниқ ишлари билан жамиятимизни янгилаш программасини амалга ошираётган кишилардир.

Сайловчилар 18 та депутат мандатини ёки 3,8 фоизини илмий ва ижодкор зиёлилар вакилларига топширдилар. Депутатлар орасида 301 киши ёки 65 фоизи 30 ёшдан 50 ёшгача, 18 депутат 30 ёшга етмаган кишилардир, 47 нафар халқ депутати хотин-қизлардир.

Давлат ҳокимияти олий органига сайланган депутатларнинг билим даражаси қуйидаги маълумотлар билан ифодаланади. 372 халқ депутати ёки 80,3 фоизи олий ва тўлиқсиз олий маълумотга, депутатларнинг еттидан бир қисми илмий даражага ёки илмий унвонга эга, шу жумладан 4 нафари академик, 91 депутат ёхуд 19,6 фоизи умумий ўрта ёки ўрта махсус маълумотга эга.

Халқ депутатлари орасида 38 киши ёки 8,2 фоизи саноат бирлашмалари ва корхоналарининг раҳбарлари, 55 киши ёки 11,8 фоизи колхозлар, совхозлар, агросаноат бирлашмаларининг раҳбарларидир. Депутатлар орасида 36 киши фан, олий мактаб, маориф, 20 киши халқ соғлиғини сақлаш, 9 киши маданият ва санъат, 7 киши оммавий ахборот воситаларининг ходимларидир. Халқ депутатлари орасида 90 нафар (19,4 фоиз) партия ходими бор. Ўзбекистон ССР қуролли кучларидан 7 киши халқ депутати бўлди.

Келтирилган маълумотлардан кўриниб турибдики, Ўзбекистон ССР халқ депутатлари таркиби давлат ҳокимияти янги олий органларининг самарали ишлаши имкониятини таъминлайди.

Ўртоқлар! Олий Совет Мандат комиссияси Ўзбекистон ССР халқ депутатлари ана шу юксак номни шараф билан оқлаб, халқ депутатлари олдига қўйилган талабларга жавоб берадилар, деб ишонч билдиради.

Ошкоралик кўзгуси

ИНСОН ТАҚДИРИ ЎЙИНЧОҚ ЭМАС

«Шўртонгаз» бошқармаси бошлиғи, СССР халқ депутати Тўлқин Омонов билан тез-тез суҳбатлашиб турамиз. Унинг мамлакат олий органига сайланиш жараёнида қайта қуриш тарафдорлари ва эски усулдан воз кечишни истамаётганлар ўртасида бўлиб ўтган ихтилофлар тўғрисида муштарийларимизни хабардор этгандик.

— Бир жиддий масала билан бот-бот шуғулланишга тўғри келмоқда, — деди суҳбатимиз пайтида Т. Омонов. — 1984—1986 йилларда Ўзбекистонда, шу жумладан Қашқадарё вилоятида камчиликларни бўрттириб кўрсатиш, раҳбарлар ҳамда мутахассисларни аёвсиз жазолаш авж олди, кўпгина қадриятлар оёқ ости қилинди. Бу масаланинг бир жиҳати ҳуқуқ-тартибот органлари айрим ходимларининг нотўғри хатти-ҳаракатлари билан боғлиқ бўлса, иккинчи томони партия, совет ташкилотларининг баъзи раҳбарлари бебошлик билан, ўз билгиларича иш тутганликларига бориб тақалади. Айбдор эмаслиги терговда, судда аниқланган, тўла оқланган кишилар бугунги кунда партия сафларига қайта тикланмоқдалар, лаёқатларига лойиқ иш билан таъминланаяптилар. Шундай ходимлар ҳам борки, улар ўша даврда қайсидир раҳбарга ёқмай қолганлиги сабабли арзимаган баҳоналар билан жазоланишган, эгаллаб турган вазифаларидан бўшатилганлар. Қайта қуриш шабадаси эсиб, ошкоралик, демократия ўз қудратини намоён этаётган бугунги кунда бир-икки «бошлиқ»нинг хоҳиш-иродаси билан эл-юрт эътиборидан четлатилган раҳбар ходимлар, мутахассислар ўз қадр-қимматларига адолатли муносабатда бўлинишини сўрамоқдалар. Ҳақиқат қарор топишини истаётган шундай кишилар область партия комитетига, СССР халқ депутати сифатида менга мурожаат этаяптилар. Яқинда косонлик Файзулла Абдуллаев ҳузуримга келиб, аризасини топширди. Отасидан мерос қолган ҳовлига рухсатсиз уй қурган, автомашина сотиб олишда хизмат мансабидан фойдаланган, кадрлар танлашда нуқсонларга йўл қўйган деган айблар қўйилиб, унга КПСС аъзоси ҳисоб карточкасига ёзиш шарти билан қаттиқ хайфсан берилган. Ваҳоланки, таъкидланган камчиликлар ҳақида зўрма-зўраки ҳужжатлар тайёрланган, даъволарнинг аксарияти асоссиз. Абдуллаевни обрўсизлантириш, у эгаллаб турган лавозим баъзиларга керак бўлиб қолганлигини ўша пайтда кўпчилик фаҳмлаганди. Мен уни ташкилотчи, қаерда ишласа ўша жойда қурилиш ва ободончилик ишларига катта аҳамият берувчи ҳамда одамларни сафарбар этиш қобилиятига эга бўлган инсон сифатида биламан. Ҳозирги пайтда Абдуллаевнинг мурожаатлари юзасидан область партия комитети атрофлича иш олиб бораяпти. Унга нисбатан қилинган ноҳақлик кеч бўлса-да тузатилади ва ихтисосига, иқтидорига мувофиқ бўлган ишга йўналтирилади деб ўйлайман. Агар сиз Абдуллаевнинг тақдири билан боғлиқ масалани батафсил ўрганиб, одамлар билан суҳбатлашиб, газетхонлар ҳукмига ҳавола этсангиз адолатсизликдан жабр кўрган бошқа кишиларнинг дил муддаосини ҳам бажарган бўлур эдингиз...

Тегишли ҳужжатлар билан танишиб, кишиларнинг фикр-мулоҳазаларини эшитганимиздан сўнг СССР халқ депутати ҳақ гапларни айтганига ишонч ҳосил қилдик. Газетхон тўлиқ тасаввурга эга бўлиши учун Абдуллаевнинг таржимаи ҳолига, ҳаётининг мушкул даврига оид маълумотларни кенгроқ келтирамиз. У эндигина ўттиз саккизга кирган бўлса-да, сочлари мошкичири тусини олган. Руҳан эзилиш, фарзандларининг «Сизни қандай хатоингиз учун жазолашган» тарзидаги саволлари ва бошқа изтироблар ўз асоратини қолдирган: ёшига нисбатан эрта улғайиб қолган.

Ф. Абдуллаев меҳнат фаолиятини автокорхонада оддий ишчиликдан бошлаган. Ўшанда у мўйлови эндигина сабза ураётган ўсмир эди. Совет Армияси сафида йигитлик бурчини ўтаб қайтганидан кейин ҳам автохўжаликда меҳнат қилди. Кейин «Узмясомолторг»га қарашли Қарши музхонасида экспедитор, товаршунос, омбор мудири, цех бошлиғи вазифаларида ишлади. Файзулла автокорхонада меҳнат қилаётган пайтида ўқишни давом эттириб, билимини ошириши зарурлигини дил-дилидан ҳис этарди. Лекин оила шароити бунга имкон бермасди. Чунки отаси вафот этган, кенжатойлар катта акаларнинг қарамоғида қолишганди. Шунинг учун ҳам Файзулла ўсмирлигидаёқ ишга кирди, оила аъзоларининг кўмаги билан ўз рўзғорини йўлга қўйди. Билим олиш истаги уни ҳеч қачон тарк этмади. Ниҳоят аввал Қарши кооператив техникумида, сўнгра Самарқанд кооператив институтида сиртдан ўқиди. Шу даврда билими ошиб, ишлаб чиқаришда ҳам поғонама-поғона кўтарилиб борди. 1976 йилда коммунистлар сафига қўшилди.

1980 йили Косонда республика Савдо министрлигининг янги бўлинмаси ташкил этилди. Чунки йирик саноат корхонаси — ёғ-экстракция заводини барпо этишда қарийб тўрт минг қурувчи ишлаётганлиги туфайли савдо ва бошқа хизмат турларига бўлган талаб-эҳтиёж ортганди. Янги савдо ташкилотини тез оёққа турғазиб юбориш учун ташкилотчи ҳамда омилкор ходимларни сафарбар этиш талаб қилинарди. Область ва Косон район партия комитети бу идора директорлигига Файзулла Абдуллаев номзодини лозим топдилар. У ана шу вазифада қандай меҳнат қилгани ҳақида кўп кишилар билан суҳбатлашдик.

Косондаги 17-маданий моллар магазини мудири, 1962 йилдан КПСС аъзоси, Совет савдоси аълочиси Ўктам Зайниддинов бундай деди:

— Мен ўттиз йилдан кўпроқ вақтдан бери шу соҳада ишлайман. Косон савдо ташкилоти тузилгунга қадар магазинимиз пастқам иморатда жойлашганди. Ўшанда ойига атиги 15 минг сўмлик савдо қилардик. Янги идорага Абдуллаев директор бўлгач, аҳвол ўзгарди. Идора қошида йигирма кишилик қурилиш бригадаси тузилиб, бунёдкорлик ишлари бошлаб юборилди. Биринчи бўлиб бизнинг магазин учун замонавий бино барпо этилди. Барча ишларга Абдуллаев бош-қош эди. Кўпгина юмушлар ҳашар йўли билан амалга оширилди. Дам олиш пайтларида, бўш вақтларида идора ходимлари, шу жумладан Абдуллаевнинг ўзи ҳам енг шимариб қурувчиларга кўмаклашишарди. Магазинимиз янги бинога кўчгач, ойига 80 минг сўмлик савдо қила бошладик. Шу ерда тўпланган тажрибадан қанотланган ташкилотимиз ходимлари янада катта ишларга қўл уришди. «Ширин», «Фарҳод» деб номланган йирик савдо марказлари қурилиш бригадаси кучи ва ҳашар усулида барпо этилди. Улар меъморчилик жиҳатидан ҳам эътиборга лойиқ бўлиб, Косоннинг чиройини очиб юборди. Савдо шохобчалари кенгайганлиги, хизмат кўрсатиш яхшиланганлиги туфайли иш ҳажми йилдан йилга ошиб борди, планлар зиёдаси билан адо этилди. 1982 йилда Файзулла Абдуллаев «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган савдо ходими» деган фахрий унвон билан тақдирланганлиги ҳам бежиз эмасди. 1983 йилда эса область партия комитетининг тавсиясига мувофиқ Қарши гўшт комбинати директорлигига тайинланганди. Бунда унинг ташкилотчилиги, омилкорлиги, одамларни сафарбар эта билиш қобилияти ҳисобга олинганди, албатта. Орадан бир ярим йил ўтгач, камчиликларни бўрттириб кўрсатиб, жазоланганини эшитганимизда, ажабландик. Чунки омилкор, серғайрат ходимлар, мутахассислар йиллар давомида шаклланади, камолотга етади. Шундайларни ноҳақ обрўсизлантириш энди мевага кирган дарахтга болта уриш билан баравар. Мен Абдуллаевга нисбатан адолат тикланишига ишонаман.

Меҳнат ветерани Яҳё Рўзиев қуйидагиларни ҳикоя қилди:

— Янги ташкилот тузилгандан кейин уч-тўрт ой ўтмасданоқ Абдуллаевнинг ташаббуси билан ёрдамчи хўжалик ташкил этилди. Мен ўша жойда мудир бўлиб ишладим. Анча пайтдан бери фойдаланилмай ётган 50 гектар ерни ўз ихтиёримизга олдик. Дастлабки йили 30 гектарида чорва озуқаси, қолганида сабзавот, полиз маҳсулотлари етиштирдик. Ёрдамчи хўжаликдан олинаётган ем-хашак ҳисобига қорамол, қўй, чўчқа боқилди. 33 бош она чўчқа сотиб олинган бўлса, қисқа даврда уларнинг сони мингтага етди. Иш бошлаган вақтимизда қорамол, қўй 28 бош бўлиб, кейинчалик 130 бошдан ошди. «Ширин» магазинида ва бошқа савдо шохобчаларида арзон баҳода гўшт сотилди. Биринчи йилнинг ўзидаёқ 250 тоннадан ортиқ сабзавот, 110 тонна полиз маҳсулотлари етиштирилганди. Келаси йили 10 гектар ерга турли мевали дарахтлар экилиб, боғ яратилди. Буларнинг ҳаммасига Абдуллаев бош-қош бўлганди. Шундай жонкуярлар қадрланиши керак деб ҳисоблайман.

Ў. Зайниддинов айтганидек, Ф. Абдуллаев 1983 йилнинг августида Қарши гўшт комбинати директорлигига тайинланди. Бу вазифада бир ярим йилдан кўпроқ ишлади. Шу давр унинг ҳаёти учун қанчалик машаққатли бўлганлигини ўзидан эшитайлик:

— Дастлабки кунларданоқ ишчи-хизматчиларнинг меҳнат ва турмуш шароитини яхшилашга эътибор бердик. Комбинатга қарашли уй-жойлар, болалар боғчаси, маданий-маиший муассасаларнинг биноларида қайта жиҳозлаш, сайқал бериш ишлари адо этилди. Ёрдамчи хўжалик тармоқлари кенгайтирилди, сабзавот, цитрус мевалар, гул етиштириш учун иссиқхона қурилди. Бу ишларнинг барчаси меҳнат аҳли кайфиятини кўтариш учун қилинди. Иш бор жойда хато бўлади деганларидек, баъзи камчиликларга йўл қўйганимни эътироф этаман. Бир масала бутун коллективни қийнарди: турли даражадаги идораларнинг текшир-текширлари тинкани қуритар, асабни эговларди. Буларнинг ҳаммаси манфаатпарастликдан бўлаётганлигини, айримларнинг кўнгли олинмаганлиги сабабли шундай қийин-қистовга дуч келаётганлигимизни ҳис этардик. Пичоққа илинадиган камчилик топилмади. Орада бироз муддат осойишталик бўлди. Кейин турли идораларга имзосиз шикоятлар туша бошлади. Уларнинг мазмуни бир-бирига жуда яқин эди. Асосан беш-ўн йил аввалги гаплар тилга олинарди. Ҳозирги иш жойимдан тайинли нуқсон топишолмагач, шундай йўл тутишганди. Бу шикоятларни текширишда комбинат иқтисодчиси, ўша пайтда бошланғич партия ташкилотининг котибаси бўлган Дания Сахапова иштирок этган. Шу аёл билан суҳбатлашсангиз холисона фикрини айтади.

Д. Сахапова бугунги кунда комбинат бошланғич партия ташкилоти бюросининг аъзоси экан. У билан ҳозирги пайтда коммунистларга етакчилик қилаётган Наримон Абдуллаев, меҳнат ветерани Тўрақул Мўминов, корхона бош инженери Александр Володкин ва бошқа ходимлар иштирокида суҳбатлашдик.

— Имзосиз шикоятларда қуракда турмайдиган гаплар ҳам бор эдики, уларни ўқиб ғижингандим, — деди Сахапова. — Масалан, «Абдуллаев комбинатнинг ветеринария хизмати учун мўлжалланган машинасида уйига бориб келади, унинг кузов қисмини ГАИнинг рухсатисиз алмаштирган», деган даъволар ҳам бор эди. Ваҳоланки, 1975 йилда олиб келинган бу транспортдан Абдуллаевга қадар ҳам барча директорлар хизмат машинаси сифатида фойдаланишган. Бундан ташқари у «Узмясомолспецавтотранс» бирлашмаси Қарши автобазаси тасарруфида бўлиб, корхонамизнинг буюртмасига мувофиқ бизга хизмат кўрсатарди. Автохўжаликда 1984 йили машина қарийб ўн йил фойдаланилиб, эскирганлиги тўғрисида тегишли ҳужжат расмийлаштирилган ва кузов қисми алмаштирилган. Бу ўзгариш Абдуллаевга бевосита дахлдор эмас. Афсуски, имзосиз хатларда кўрсатилган шу далил асосга эга бўлмаса ҳам тегишли ҳужжатларда қайд этилди. Комиссия аъзолари комбинатдагиларнинг фикр-мулоҳазаларини ҳисобга олмадилар. Абдуллаевнинг ўн йил илгари қурган уйи, беш йил муқаддам сотиб олган машинаси масалаларида ҳам зўрма-зўракилик билан ҳужжатлар тўпланиб, шошилинч хулосалар чиқарилди. У кадрларни танлаш, жой-жойига қўйишда айрим камчиликларга йўл қўйган бўлиши мумкин. Ҳужжатларда Абдуллаев маҳаллийчиликка борган, комбинатга беш-олти нафар косонликни ишга олган деб қайд этилди. Шуни таъкидлаш керакки, корхонамиз Косонга унчалик узоқ бўлмаганлиги сабабли у киши директор бўлиб келгунга қадар ҳам ўша жойда яшовчилар ишчи-хизматчилар, мутахассислар сафида бор эди. Косонликлар ҳозир ҳам ишлашаяпти. Абдуллаевнинг шахсий иши муҳокама этилган партия йиғилишида келтирилган далилларнинг аксарияти асоссиз эканлиги учун коммунистларимиз огоҳлантириш билан чекланишни таклиф қилдилар. Қарши шаҳар партия комитетидан келган вакиллар эса жазони кучайтириш кераклигини айтдилар. Пировардида Абдуллаевга хайфсан беришга қарор қилинди. Эртасигаёқ шаҳар партия комитети бюросида шу масала кўриб чиқилди. У ерда бошланғич партия ташкилоти муросасозлик қилган деган хулоса чиқарилиб, қароримиз ўзгартирилди ва мен қаттиқ огоҳлантирилдим.

Қарши шаҳар партия комитети бюросининг 1985 йил 19 мартдаги қарорида бундай дейилган: Ф. Абдуллаев якка тартибда уй қуришда нокамтарлик қилганлиги, автомашина сотиб олишда хизмат мансабидан фойдаланганлиги, кадрлар танлашда қўпол хатоларга йўл қўйганлиги учун КПСС сафидан чиқарилишга лойиқ. У уйини тез орада қонуний равишда расмийлаштириб олиш ниятида эканлигини ва бошқа жиҳатларни ҳисобга олиб ҳисоб карточкасига ёзиш шарти билан қаттиқ ҳайфсан эълон қилинсин, бундан буён эгаллаб турган раҳбарлик вазифасида қолдириш мумкин эмас деб ҳисоблансин.

Қарорда тилга олинган учта жиҳат Абдуллаевни партиядан ўчиришгача олиб бориш, лавозимидан бўшатиш учун асос бўла оладими?

Биринчиси, уй масаласи. Файзулланинг отаси — Косоннинг биринчи муаллимларидан ҳисобланган Абдулла Насимов 1934 йили давлат тасарруфида бўлган иморат ва ҳовлини маҳаллий ҳокимиятдан сотиб олган. Кейинчалик ака-укалар шу жойдаги бўш ерларга бинолар қуриб, оилаларини уй билан таъминлашган. Абдулла ота 1962 йили вафот этди. Кенжалардан ҳисобланган Файзулла ўшанда ўн бир ёшда эди. 1972 йили йигитлик бурчини адо этиб қайтгач, барча оила аъзолари ҳовлининг бир қисмига пахсадан турар-жой қуриб беришди. Абдуллаев фарзандлари ўсиб-улғаяётганини, миллий анъаналарни ҳисобга олиб 1980 йили меҳмонхона қурди. Отамерос ҳовлининг унга теккан қисми ўн бир сотих, барча иморатларнинг бугунги кундаги қиймати 30 минг сўм атрофида. Тилга олинган иморатлар қурилган пайтда бинокорлик материаллари икки-уч баравар арзон бўлганлигини, баъзи ишлар ҳашар йўли билан адо этилганлигини, юқорида келтирилган сумма ҳозирги баҳоларда ҳисоб-китоб қилинганлигини таъкидлаш зарур. Абдуллаевнинг уй-жой масаласи комиссия аъзолари томонидан текширилганда маҳаллий Совет ижроия комитетидан ер участкаси ажратиш ҳақидаги қарор олинмаган деган мазмунда камчилик кўрсатилганди. Ваҳоланки, уй қурилган ер 1934 йилдан бери шу хонадон тасарруфида бўлган, давлатга йилма-йил тегишли солиқлар тўлаб келинган. Бу масалада жузъий камчиликка йўл қўйилганлигини эътироф этиш керак, яъни техник рўйхатдан ўтказиш бюроси (БТИ)га мурожаат этилиб, уй учун тегишли ҳужжат расмийлаштирилмаган. Шундай нуқсонга ҳамма жойда дуч келиш мумкин. Бу билан тартиб-қоидага амал қилмаслик керак деган фикрни айтишдан тамомила йироқмиз. Баъзилар ҳужжатларни бекаму-кўст расмийлаштириб қўйишга одатланмаганликларини эслатиб ўтмоқчимиз. Гап Абдуллаев томонидан жиддий нуқсонга, суиистеъмолга йўл қўйилмагани, балки эътиборсизлик қилингани ҳақида бормоқда. У ўша воқеалардан кейиноқ тегишли ташкилотларга мурожаат этиб, уйини тўла қонунлаштириб қўйган.

Юқорида таъкидланган қарорда Абдуллаев уй-жой қуришда нокамтарлик қилган дейилган. Бунда меҳмонхона назарда тутилмоқда. Бориб кўрдик. Икки хонадан иборат иморат. Меҳмонхона сифатида фойдаланишга, кейинчалик эса фарзандлардан бирини оиласи билан кўчириб чиқаришга мўлжалланган. Катта хонанинг одатдагидан бироз кенглиги, ўзбек миллий безаклари солингани дабдабали дейишга асос бўлолмайди. Чунки халқимизда шаклланган анъанага кўра меҳмонлар кутиладиган уй қирқ кишига мўлжалланган бўларди. Масаланинг иккинчи жиҳати шундаки, барча қийинчиликларни ўз зиммасига олиб оиласининг уй-жой шароитини яхшилашга ҳаракат қилувчиларни қийин-қистовга солиш инсофданми?! Улар айрим кишилардек давлат уй қуриб берсин деб навбатда турганлар қаторига қўшилишса, турар жой муаммоси янада мураккаблашиб кетган бўлур эди. Барча ҳаракатларимиздан кўзланган асосий мақсад кишиларнинг яхши турмуш кечиришини таъминлаш бўлган бир пайтда оиласи учун иморат қурган одамни ҳар томонлама гуноҳкор қилишни қандай тушуниш мумкин?!

Енгил машина масаласи. Область ижроқўмининг 1981 йил 14 октябрдаги 1020-фармойишида хизмат кўрсатиш миқёслари тобора кенгайиб бораётганлиги муносабати билан Косон савдо идорасига қўшимча фонд ҳисобидан хизмат машинаси учун «Жигули» ажратиш қайд этилган. Ундан ташкилот раҳбари, яъни Абдуллаев фойдаланиши кўзда тутилганди. Республика Савдо министрлиги бензин ва бошқа харажатларга маблағ ажратмаганлиги сабабли бу транспортни хизмат машинаси сифатида расмийлаштиришнинг имкони бўлмади. (Шу ўринда мазкур идора йилига 13—15 миллион сўмлик савдо қилишини, бунинг учун директор кўп елиб-югуриши кераклигини, хизмат машинаси ғоят зарурлигини таъкидлаш зарур.) Орадан бир ой ўтгач, яъни 11 ноябрда 1113—К-фармойиш чиқарилиб, аввалги ҳужжатга қисман ўзгартириш киритилди: машинани ходимларга сотиш учун мўлжалланган қўшимча фонд ҳисобидан беришга қарор қилинди. Косон савдо идораси коллективи бу транспортни Ф. Абдуллаевга ажратганидан сўнг у ўз ҳисобидан сотиб олди ва ташкилот хизматида фойдаланди. Бу жараёнларда тартиб-қоидаларга амал қилинган. Бюро қарорида эса хизмат мансабидан фойдаланган, дейилган. Бундан идора ходимларига сотиш учун ажратилган машинани бошқаларга бермай ўзи олган деган маъно чиқади. Шундай хулосага боришга асос йўқ. Биринчидан, дастлабки фармойишда хизмат машинаси сифатида фойдаланиш кўзда тутилганди. Иккинчидан, транспортни коллектив Абдуллаевга ажратган. Учинчидан, у янги идоранинг биринчи директори сифатида ташкилий даврдан бошлаб ишлаётганди. Демак, Абдуллаев биринчилар қаторида машина олиш ҳуқуқига эга эди.

Кадрлар масаласи. Ҳужжатларда косонлик бир неча киши Абдуллаев директорлиги даврида комбинатга ишга олинган дейилади. Улар кимларнинг ўрнига қабул қилинган? Балки илгари ишлаган баъзилар норози бўлишгандир? Шу саволларимизга жавоб олиш учун ходимлар билан суҳбатлашдик. Ўша пайтда косонлик Обит Яҳёев юқори ташкилотлар томонидан берилган янги ўрин — қабул қилувчи вазифасига олинган. Омбор мудири Тўрақул Мўминов кексайиб қолганлиги сабабли бошқа ишга ўтказишларини сўраган ва ўзининг розилиги билан колбаса цехига — айнан шундай вазифага қўйилган. Унинг ўрнига Э. Баҳриев ишга олинган. Ҳужжатларда асосан шу икки мисол келтирилади. Комбинатда бўлганимизда олти киши гувоҳлигида Мўминовдан «Бошқа ишга Абдуллаевнинг тазйиқи билан ўтгандингизми?» деб сўрадик. У кейинги иши ҳам деярли аввалги вазифаси даражасида эканини айтди. «Имзосиз хат ёзганлар ўзларининг деярли барча масалаларда ноҳақликларини яхши билишган. Шунинг учун ҳам номларини кўрсатишмаган-да!» — деди у.

Абдуллаевдан фарзандлари, танишбилишлари «Қандай хатоингиз учун жазолашган!» деб сўрашганда ҳамон жавоб беролмай қийналмоқда. У масалага ойдинлик киритилади деган умид билан яшаяпти. Унинг ихлос-эътиқоди менга Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг XVI пленумида ўртоқ И. А. Каримов айтган қуйидаги сўзларни эслатди: «Раҳбарлар рўйхатидан адолатсиз равишда ўчирилган кишиларни ва бугунги кунда аҳоли орасида обрў-эътибор, ҳурмат қозонган кишиларни фаол ишга қайтариш даркор. Мана шу ишончнинг ўзи уларнинг руҳини кўтаради ва аминманки, улар ўзларига қайтарилган ишончни оқлаш учун янада зўр ғайрат билан, ҳеч нарсадан чўчимай, виждонан меҳнат қиладилар».

С. САЙДАЛИЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

ЭРТАНГИ КУНГА БИР НАЗАР

Ўзбекистон ССР Министрлар Совети қурилиш материаллари ишлаб чиқаришни кескин кўпайтиришни республикани жадал ривожлантиришнинг асосий йўналишларидан бири сифатида белгилаб берди.

Уй-жой қурилиши учун юзлаб номда турли хил қурилмалар, материаллар, буюмлар кераклиги ҳаммага маълум. Лекин Ўзбекистонга мамлакатимизнинг бошқа минтақаларидан 360 хил бинокорлик материаллари ташиб келтирилишини кўпчилик билмаса керак. Ана шу материалларнинг ҳатто озгина қисми етказиб берилмаса, уйларни фойдаланишга топшириш мумкин бўлмайди.

Ҳозир Ўзбекистон қурилиш саноати ва бинокорлик материаллари саноатини ривожлантиришда мамлакатимиздаги бошқа республикалардан жиддий орқада қолмоқда, Украина ва Белоруссиядан эса ушбу кўрсаткич бўйича икки баравар орқада бораяпмиз. Буни бинокорлик материаллари корхоналари иши ҳақидаги маълумотлар яққол кўрсатиб турибди. Бундай номутаносибликнинг асосий сабаби — пул билан таъминлашнинг қолдиқ принципидир. Энг муҳим соҳа фақат оғиздагина «асосий соҳа» бўлиб қолган эди, капитал маблағ сарфлаш, корхоналар қуриш ва уларни таъмирлаш бўйича эса аянчли аҳвол юзага келган эди. Бир неча мисоллар келтирамиз: иморатларни бунёд этишда фойдаланиладиган материалларнинг кўп қисми ишлаб чиқариладиган Ўзбекистон ССР Бинокорлик материаллари саноати министрлиги корхоналарининг ярмидан кўпроғини тубдан янгилаш талаб қилинмоқда. Бунинг оқибатида министрлик корхоналари ўтган йили 60 минг тоннадан кўпроқ цементни, 35 миллион донага яқин шиферни, минг тонна чўян қувурлар, кўплаб ванналар, раковиналар ва шунга ўхшаш бошқа нарсаларни етказиб бермади.

Аҳволнинг мушкуллиги, аниқроқ айтадиган бўлсак, танглиги бир қанча республикалар ўз ҳудудларида камёб материалларни қолдириш ҳақида бир томонлама қарор қабул қилганликлари сабабли ҳам ўткирлашиб кетди. Бу, гарчи иқтисодий алоқалар ва шартномавий интизомнинг жиддий бузилишига олиб келса-да, минтақалар хўжалик ҳисобига ўтилаётганлиги баҳона қилиб кўрсатилмоқда. Бу масаланинг бир жиҳати. Бошқа томондан, бозор муносабатларининг жорий этилиши материалларни марказлашган ҳолда етказиб беришни қисқартиришга олиб келмоқда, корхона эгалари — ишлаб чиқарувчилар билан уларнинг маҳсулотини олувчилар ўртасида нотенг муносабатлар вужудга келмоқда. Хуллас, қаерга қараманг, ҳамма ёқда муаммо... Шу боисдан Ўзбекистон ССР Министрлар Совети республикада бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни кескин кўпайтириш ҳақида қарор қабул қилди.

«Уй-жой-2000», «Сиҳат-саломатлик, «Иш билан таъминлаш» деб аталган энг муҳим ижтимоий режаларни муваффақиятли амалга ошириш учун ўн учинчи беш йилликдаёқ бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни анча кўпайтириш талаб этилишини ҳисоб-китоблар кўрсатмоқда. Ҳукумат белгилаб берган режаларни бажариш учун жуда катта пулни —1 миллиард 900 миллион сўмни ўзлаштириш керак бўлади.

Хўш, бунда нимага таяниш керак? Биринчи навбатда мавжуд қувватларни кенгайтириш ва янгиларини ишга тушириш лозим. Чунончи, бўлажак беш йилликда цемент ишлаб чиқаришни икки баравар, шифер, фаянс буюмлар, норуда материаллар, керамзит ишлаб чиқаришни қарийб бир ярим баравар кўпайтириш зарур. Республика бозорига ҳозир ниҳоятда танқис бўлган радиаторлар ва конвекторлар ўн беш баравар кўп келтириладиган бўлади.

Ушбу режалар яқин истиқболга мўлжалланган. Бу режалар, мутахассисларнинг фикрига қараганда, ҳаётий бўлиб, фақат қурилиш тармоғинигина эмас, айни вақтда бошқа соҳаларни ҳам боши берк кўчадан олиб чиқиши мумкин. Ҳар ҳолда аввалги ўн йилликлар тажрибаси бизда сўзимиз кўпинча ишимизга мос келмаганлигини кўрсатиб турибди. Энди айтингчи, ушбу режалар ҳам навбатдаги амалга ошмайдиган лойиҳа эмасмикин?

Шундай ташвиш, хавотирлик борлигини очиқ айтишимиз керак. Лекин республикамизнинг иқтисодий мустақилликка ўтиши, унга янгиланган совет уюшмаси доирасида мустақиллик берилиши бу масалада марказнинг тазйиқ ўтказишини амалда истисно этади. Пулни қаерга ва нимага, қанча сарфлашимизни ўзимиз ҳал қилишимиз керак. Аммо, бунда ҳам бир неча шубҳали «бироқ...» муаммоси бор.

Юқорида бинокорлик материаллари ишлаб чиқариш ижтимоий режаларини бажариш учун қарийб 2 миллиард сўм пул кераклигини айтиб ўтган эдик. Ана шу маблағнинг асосий қисми — 1 миллиард 200 миллион сўм пулни республика Бинокорлик материаллари саноати министрлиги ўзлаштириши керак. Бироқ мазкур министрлик корхоналари ўз харажатларини зўрға қоплаётганликларини, ўз маблағлари ҳисобига ишларнинг бутун мажмуини пул билан таъминлай ололмасликларини эътиборга олиб, уларга амалий ёрдам кўрсатиш тўғрисида қарор қабул қилинган эди. Яъни республика министрликлари ва идоралари капитал маблағлари умумий ҳажмининг 5 фоизга яқинини шерикчилик тариқасида Бинокорлик материаллари саноати министрлигига бериши керак. Республика хазинаси адо бўлмас хазина эмаслиги сир эмас. Шу сабабдан амалий ёрдамсиз, идоралараро ўзига хос ҳашар қилмай туриб, режаларни бажариб бўлмайди. Лекин худди ана шу мазмунда келишмовчиликлар ҳам келиб чиқмоқда.

Ҳозир ҳақиқий ҳокимиятни қўлига олаётган маҳаллий Советлар маҳаллий хом ашёдан ва ўз ерларида қурилиш материаллари ишлаб чиқаришни кенгайтириш масалаларида сусткашлик қилишмоқда. Кўпчилик ҳалигача «юқоридан» жамғармалар ажратилишига кўз тутмоқда. Областларда қурилиш материаллари ишлаб чиқарадиган янги корхоналар учун ер ажратиш масалаларини чўзиб юбораётганликлари хусусида мисоллар ҳам бор.

Афсуски, республикамизда барча камчиликларни ё қурувчиларга тўнкаш ёки бинокорлик материаллари йўқлигини баҳона қилиш «яхшигина» одат тусига кириб қолганлигини таъкидлашга тўғри келади. Худди шу «баҳонадан» Ўзбекистон ССР қишлоқ хўжалик давлат-кооператив комитети, Сув хўжалиги министрлиги, Қурилиш министрлиги ва Маҳаллий саноат министрлиги вакиллари турли кенгашларда муваффақиятли фойдаланмоқдалар. Улар режани қабул қилмаслик учун бир илож топишга, ҳар қандай баҳонадан фойдаланишга уриндилар, дастлабки вақтларда капитал маблағлар лимитларининг бир қисмини ўз шерикларига беришдан бош тортдилар. Улар кўрсатаётган сабаблар бир-бирига зид, хўжалик ҳисоби ва аниқ истиқболларга мос келмайди. Масалан, бинокорлик материаллари кескин етишмаётганлигини бошидан кечираётган Сув хўжалиги министрлиги ғишт заводларини қуришдан бош тортмоқда. Ҳолбуки унинг ўзи доимий равишда девор материаллари берилишини талаб этмоқда.

Давлат Сув хўжалиги қурилиши комитети ва бошқа идоралар цемент ишлаб чиқарадиган кичик заводлар қуришни сира-сира хоҳлашмади. Сабаби валюта йўқ эмиш! Лекин «қурилиш нони» — цемент ишлаб чиқаришни республикамизнинг энг катта корхоналари фақат 1995—1997 йиллардагина кўпайтиришга киришадилар. Хўш, Ўзбекистон яқин йиллар ичида қандай қилиб ривожланиши керак?

Нима бу? Маҳаллий нафсониятми, республикамизда яшаётган ҳар бир кишини амалда тўлқинлантираётган, ўз аҳамияти жиҳатидан ниҳоятда катта бўлган муаммони тушунишни хоҳламасликми? Буни ҳаммадан кўра ҳам кўпроқ «идоравий худбинлик» сифатида таърифлаш мумкин. Шундай бўлса ҳам соғлом фикр тантана қилди. Режа қабул қилинди ва у бажарила бошланди.

Шу йилнинг икки ойида амалга оширилган тадбирлар Бинокорлик материаллари саноати министрлигининг меҳнат коллективлари топшириқдан ташқари 11 минг тонна цемент, 4 минг тонна оҳак, 8 миллион дона шифер, 2,5 миллион дона ғишт ишлаб чиқаришларига имкон берди. Бошқа министрликлар ва идораларнинг корхоналари шу вақт ичида 13,5 миллион дона девор материалини кам етказиб бердилар. Бу ерда изоҳнинг ҳожати бўлмаса керак.

Бинокорлик материаллари ишлаб чиқаришни жадал кўпайтиришга, моддий базани мустаҳкамлашга доир ҳукумат режаларини барча министрликлар ва идоралар манфаатдор бўлган ва амалий ёрдам берган тақдирдагина бажариш мумкин. Лекин бу ишни мажбурий тарзда эмас, виждонан бажариш керак.

(ЎзТАГ).

Беруний районидаги «Октябрь 50 йиллиги» колхозида истиқомат қилувчи Зарип Машарипов раислигида ташкил этилган оилавий «Озод» кооперативида бугунги кунда 44 та қорамол боқилаяпти. Эл-юрт дастурхонини мўл-кўл қилиш чорвадорлар эзгу ниятидир.

СУРАТДА: Зарип Машарипов оила аъзолари билан.

Н. МУҲАММАДЖОНОВ олган сурат.

ОНА-ВАТАН БЎЙЛАБ

● **ЧЕЛЯБИНСК.** Вазиятни оператив назорат қилиш системаси Челябинск милициясига «изларни қор босмасидан» иш бошлашга ёрдам беради. Бу системани Челябинск политехника институтининг олимлари шаҳар ички ишлар бошқармасининг буюртмасига биноан яратиб, жорий этмоқдалар. Жиноятларни тезда фош этишга ёрдам берувчи замонавий электрон системани ишлаб чиқиш ишлари область марказидаги бир қанча меҳнат коллективларининг маблағлари ва жиноятчиликнинг ўсиб боришига кўникишни истамайдиган айрим гражданларнинг ихтиёрий хайр-эҳсонлари ҳисобига олиб борилмоқда. Уй-жой-социал банкининг область бошқармасида ҳуқуқ-тартиботни мустаҳкамлаш фондининг махсус счёти очилди.

● **ПЕТРОПАВЛОВСК.** Маҳаллий студия ходимлари Қозоғистон меҳр-мурувват ва саломатлик фондининг область бўлими билан биргаликда «меҳр-мурувват» телемарафонини ўтказдилар. Корхоналар ва ташкилотлар, айрим гражданлар камбағалларга ёрдам беришда фаол иштирок этдилар. Область ички ишлар бошқармаси коллективи Уфа яқинидаги темир йўл ҳалокатида жабрланган Бужаковлар оиласига рангли телевизор совға қилди. Шимолий Қозоғистон ва Кўкчатов черковларининг протоиерейи отахон Николай ўз қавмлари номидан минг сўм топширди. Мактаблар телемарафон ўтаётган вақтда ўзига хос меҳр-мурувват штабларига айланди. Бу ерга хайри эҳсон қилинган пуллар ва буюмлар кўплаб келди.

БУГУН—ХОТИРА КУНИ

БАРҲАЁТ СИЙМО

Шоир Султон Жўра туғилган куннинг 80 йиллигига

Ўзбек совет шеъриятини ривожлантиришга ҳисса қўшган шоирлар орасида Султон Жўра муносиб ўрин эгаллайди. Унинг илк тўплами «Фидокор» 1939 йилда ўқувчилар қўлига тегди. Тўпламдаги шеърларда озодликка эришдим дея яхши кунларга етиш орзусида, мамлакатнинг «пахта мустақиллиги»ни таъминлаш мақсадида ўзини аяш нималигини билмай, пок ният, оқ кўнгил билан меҳнат қилаётган халқни улуғлаш туйғуси устивор туради. Аммо бошлиқларга ишонч, садоқат фақат меҳнат аҳлининг эмас, балки зиёлиларнинг ҳам кўзларини боғлаб, уларни келажакни фақат нурлар оғушида тасаввур қилишга ўргатганлиги эндиликда сир эмас. Шунинг учун ҳам Султон Жўра яшаётган кунларини энг бахтиёр давр деб билди, кечаю кундуз меҳнат қилаётган кишиларни дунёдаги энг бахтиёр одамлар, деб тасаввур этди. Зеро, бундай тушунча ва тасаввур биргина унинг эмас, балки бутун ўзбек назмининг фикрлаш тарзига кучли таъсир ўтказган эди. Шунинг учун ҳам шеърият фақат бахт, шодлик тантанасидан, яратиш, яшнатиш ғалабаларидан иборатдек туюлган ҳаётни куйлади. Меҳнаткаш халқ сиймосини фақат байрамона руҳ, кайфиятдаги бир ҳолатда чизди. Унинг қаҳрамонлари фақат юксаклик сари интилувчанлиги билан ажралиб турадилар.

Султон Жўра шеъриятида ҳаёт тараққиёти манзараларини қиёсий таҳлил асосида тасвирлаш услуби жуда яхши кўзга ташланади. Шоир чинакам бахтни куйлар экан, у албатта, ўтмиш ижтимоий ҳаётига бугунини қарши қўйишга, шу асосда совет тузумининг беқиёс афзалликларини мадҳ этишга интилади. Бундай хусусият «Оила, муҳаббат, бола», «Икки ҳикоя», «Ота сўзидан», «Палов», «Май қўшиғи», «Икки сурат» сингари шеърларига жуда ҳам хосдир. Уларда эскилик сарқити ҳисобланган жаҳолат, рашк, бу иллатларнинг оила бахтини барбод этувчи сифатлари қораланди, озод яшаган оилалар бахти тараннум этилди.

Ўзбек аёлининг, умуман халқимизнинг ўтмиши ва бугунги ҳаётининг қиёси орқали совет даври манзаралари яратилди. Мана, «Икки сурат» шеъри қаҳрамони — бахтиёр совет аёли — она сиймоси, унинг ҳаётдаги ўрни, фаолияти манзараси:

Она— гражданка!
Бу зўр шараф,
Ўзи сақлар ўз давлатини.
Унинг ери, суви, боғи бор,
Ўзи хўжайиндир барига.
Иш чоғи бор,
Ўқиш чоғи бор,
Ўзи севиб борган ёрига.

Оналар — аёллар сиймоси яқин-яқинларгача шеъриятда ана шундай бахтиёр, фидокор, эркин, куч-қудрати битмас-туганмас қаҳрамон сифатида тасвирланиб келди. Тўғри, инқилоб ўзбек аёлини эрлар билан бир сафга олиб чиқди. Давр эса уни табиатнинг эрлардан ҳам кучли, марду майдон мўъжизаси деб алқади. Лекин вақт ўтиши билан аёлнинг бугунгидай фожиаларга дучор бўлишини ҳеч ким тасаввур қилмади. Аёл зотини қаҳрамонликка, меҳнатда зафарлар қучиб, нафақат аёллик бурчини адо этиш, балки эркаклар зиммасидаги юкларни ҳам ўзининг нафис, нозик елкаларига ортиб, гўзаллик рамзи эканлигини бутунлай унутиб, аввал социализм қуришга, кейин эса «коммунизм сари одим ташлашга» даъват 30-йиллар шеъриятида чуқур илдиз ота бошлади. Бу ёлғиз Султон Жўра ёки бу давр шеъриятини яратган истеъдодларнинг эмас, балки уларни шу руҳда тарбиялаган маънавий мажруҳ даврнинг хатоси эди.

Султон Жўра қалбидаги ишонч, қувонч туйғулари аста-секин каттароқ, эпик асарларга кўча бошлади. Буларда ҳам сўзсиз, давр руҳи ҳукмрон эди. Чунки ҳар қандай санъаткор ўзи яшаётган давр руҳидан ажралган ҳолда ижод қилиши мумкин эмас. Шоирнинг «Қалдирғоч», «Жаннат», «Зангори гилам» эртаклари, «Карим ва Қундуз», «Бруно» достонлари худди юқоридаги асарларидан униб чиққандай, уларнинг мантиқий давомидай туюлади. «Қалдирғоч»да Ватан туйғусининг муқаддаслиги совет мамлакатидаги тинч, эркин ҳаёт манзараси орқали очилса, «Жаннат»да ана шу фикр ривожлантирилиб, Алишер Навоийнинг «Фарҳод ва Ширин» достони ғоясидан озиқлантирилади, шоир яшаган давр руҳини беришга хизмат қилдирилади. «Зангори гилам», «Карим ва Қундуз» асарларида ҳам Султон Жўра совет воқелигини ниҳоятда юксакларга кўтариб тасвирлайди.

«Бруно» достони Султон Жўра ижодининг жиддий ютуғидир. Бу асарни ёзгунча шоир анча машаққатли ижод йўлларини босиб ўтди. Жордано Бруно образини яратиш жараёнида шоир илм-фан тараққиёти йўлида қўйиб келинган тўсиқлар, уларнинг шахс ва жамият ривожига салбий таъсири ҳақида ўйлашга мажбур қилади. Инсоният тарихида ана шу тўсиқларга қарши олиб борилган курашлар Бруно ҳаёт сўқмоқлари тасвирига сингдириб юборилади. Ана шу жараёнда маънавий юксак, ақлан комил одамларнинг буюклиги авлодлар қалбида ҳамиша ифтихор туйғуси бўлиб қолажагига ўқувчини ишонтиради.

Султон Жўра фақат катталар учун эмас, балки кичкинтойлар учун ҳам ижод қилди. Унинг болаларга атаб ёзган шеърлари кўп эмас. Шоирнинг «Лола», «Циркда», «Ой нечта», «Маматнинг кечирмиши», «Икки баҳо», «Аъло ва яхшининг мақтови», «Кимнинг хати чиройлик», «Тиниш белгилари мажлиси», «Чўнтак», «Қарздор», «Соғинчли салом» сингари шеърлари, «Ёлғончи» достони ўзбек болалар адабиётининг энг яхши намуналаридир. Уларда асосий эътибор бола табиати ва дунёқарашини бадиий кашф этишга қаратилади.

Болаларга аталган асарларнинг аксарияти мактаб ўқувчилари ҳаёти материаллари асосида дунёга келган. Чунки шоирнинг ўқитувчилик фаолиятидаги кузатишлари, тажрибалари бунга замин бўлиб хизмат қилган. Шунинг учун ҳам улар замирига мактабда таълим-тарбия жараёнини ҳамиша бир-бирига уйғунлаштирган ҳолда олиб борилса, болалар маънавий-руҳий камолоти ҳамда жисмоний ривожланиш даражаси мукаммал кечади, деган ғоя сингдирилган.

Улуғ Ватан уруши ҳамма қатори Султон Жўра ҳаётига ҳам тузатиб бўлмайдиган даражада дарз солди. У мудҳиш урушнинг дастлабки кунлариданоқ ўзининг Ватан олдидаги «Керак бўлса, қалам — милтиқ бўлур! Сенинг учун бу жон, онажон!» деган қасамёдига содиқ қолган ҳолда фронтга жўнади. Бу даврда «Тўпчи Муҳаммад», «Пулемётчи овози», «Ленин шаҳри», «Лондонда ҳаёт» ва болаларига бағишланган «Соғинчли салом», «Соғиниб», «Салом хат» асарларини яратди.

«Салом хат» уруш мавзуида ёзилган энг яхши шеърлардан бири. Унда шоир қалбига жунбуш солган фронт даҳшатлари, кўрган-кечирганлари ўз аксини топган. Шеърда Султон Жўра қалбидаги халққа, Ватанга ва фарзандларига муҳаббат туйғуси ғалабага бўлган ишонч ҳиссини янада мустаҳкамлаганлиги кўриниб туради. Бутун оталар юрагини банд этган соғинч, меҳр туйғусини ўз қалбининг садосида умумлаштирган шоир:

Соғиндим чироғим, не чора бироқ—
Ҳар бир айриликнинг кўришмоғи бор.
Ва яна душманни қилгунча яксон
Дадангнинг жаҳд ила урушмоғи бор,

деб ёзди.

Фарзандларини комил инсон сифатида кўриш орзусида улар келажаги учун уруш оловларини кечиб ўтаётган шоир ўғил-қизларини яхши ўқишга, халқига муносиб улғайишга чорлайди. Бу ғояни «Соғинчли салом» шеърида янада чуқурлаштиради, тупроғида жанглар бораётган жойлардаги болалар ҳаётидан сўзлайди. Улар пешонасига қисмат қилиб битилган урушни лаънатлайди. Оталар қалбида бош кўтарган интиқом туйғусини лирик қаҳрамоннинг ноҳақ тўкилган қонлар, бевақт узилган жонлар, хазон бўлган ғунчалару бегуноҳ қурбонлар учун қасос олишга бўлган аҳдида, қарорида умумлаштиради. Афсуски, «Менинг-чи, жанг қилиб қаҳрамонона Ватан тортиғи-ла қайтишим яқин», деган шоир қасосли курашларини ниҳоясига етказа олмади. У 1943 йил 10 ноябрда Белоруссиянинг Лоев райони учун олиб борилган жангларда ҳалок бўлди. Агар шоир ҳаёт бўлганида ҳозир 80 ёшга тўларди. Она юрт, халқ меҳри билан яшаган, унинг номи билан омонсиз жангларга кирган Султон Жўранинг жисми қардошлар тупроғига қўйилган бўлса-да, руҳи бизнинг қалбимизда барҳаёт. Зеро, халқнинг фидойи фарзандлари ҳамиша авлодлар ардоғида яшайди, унутилмайди, эл эъзозида бўлади.

Ж. ЖУМАБОЕВА,
филология фанлари номзоди.

ҲОЖАТБАРОР КАСБ СОҲИБИ

У кунига ўн-ўн беш чақирим йўл босади, қанчадан-қанча кишилар дилини хушнуд этади. Уни рекорд қўйишга ошиққан бирор спортчи ёки сайёҳ деб ўйламанг. Йўқ, у кундалик ҳаётимизнинг ҳожатбарори, хушхабар элчиси — касби оддий, хизмати олий почтальон Олим ака Қосимовдир. Елкага оғир халта осиб хат-хабар ташиш ҳам осон иш эмас. Олим аканинг хизмати сермашаққат. У кунига саккиз юздан кўп хонадон эшигига бориб келади, бир ярим минг донадан ортиқ газета ва журналларни дасталаб, қанча хат-хабарларни ўз эгаларига беминнат топширади.

Мана бир неча йилдирки, О. Қосимов Тошкент ноҳияси Охунбобоев номли колхознинг «Шифокор» алоқа бўлимида ҳалол хизмат қилиб келмоқда. Унинг эл-юртга кўп меҳнати сингган. Пенсия ёшидан аллақачон ошган. Пенсияга чиқмасидан аввал ўттиз йил ҳуқуқ-тартибот соҳасида хизмат қилди. У тўрт фарзандни тарбиялаб вояга етказган ота.

— Бекордан худо безор, — фикр юритади Олим Қосимов. — Кишиларга нафим тегса кўнглим равшан тортади.

— Умридан барака топсин, — уни дуо қилади тўқсондан ошган нуроний Толиб ота Абдуллаев. — Олимжон нафақа пулимни ҳамиша ўз вақтида олиб келади. Хушхабарлар айтиб, хурсанд этади. Ҳол-аҳвол сўрайди. Ёрдамини ҳеч кимдан аяган эмас. Илойим, болаларининг роҳатини кўрсин.

Ҳа, Олим ака қанчадан-қанча қариялар дуосини олган, ҳамқишлоқлари ҳурматини қозонган. Чунки у ўз касбига ихлос қўйган заҳматкашлардан.

— Гоҳо мен ҳам газетхонларнинг норози гап-сўзларини эшитиб изза бўлиб қоламан. Шунда уларга аҳволни тушунтиришга тўғри келади,—дейди у.—Истардим шуки, газеталар кечикмай, ўз вақтида чиқиб турса, алоқа бўлимлари меъёрида ишлашса... Шунда биз, почтальонларнинг юзи ёруғ, муштарийлар ҳам мамнун бўлишади.

Турмушни, кишилар ҳаётини ҳожатбарор касб эгаларисиз тасаввур қилиш қийин. Зеро, улар одамларнинг узоғини яқин, оғирини енгил қиладилар.

Олим ака Қосимовнинг кўксида қўша-қўша орден-медаллари йўқ. У эл-юртнинг миннатдорчилигини, ҳамқишлоқларининг бир оғиз ширин сўзи — раҳматини ўзига катта мукофот деб билади. Почтальон ана шу ихлос, эътиқод билан чарчамай, йўл босади, хонадонларни кезади.

Мардон ЁҚУБОВ.

Район матбуоти

ТЎРТ ТИЛДА

Пойтахт область Бўстонлиқ район партия комитети ва халқ депутатлари район Советининг органи — «КОММУНИЗМ УЧУН» газетасининг Наврўз байрамига бағишланган махсус сонида бир йўла тўрт тилда — ўзбекча, қозоқча, тожикча ва русча чоп этилган мақолаларни ўқиш мумкин бўлди. Бу — қандайдир русум-таомилга берилиш ёки шунчаки ажралиб туришга уриниш эмас, балки табиий ва мантиқий ҳолдир. Гап шундаки, бутун республикамиз каби Бўстонлиқ аҳолиси ҳам кўпмиллатли. Бу тоғли диёрда рус, татар, немис, уйғур, яҳудий, озарбайжон, арман, украин, молдован, бошқирд, ҳаттоки Узоқ Шимол вакиллари — ненецлар ҳам яшамоқдалар. Улар ўтроқ миллатлар— ўзбек, қозоқ, тожиклар билан ака-ука, опа-сингилдек бўлиб кетишган. Байрамлар, тўй-ҳашам, маърака-маросимларда борди-келди қилишади, бирбирларига дўст-иноқ, мададкор, елкадош. Гўё катта бир оила, дейсиз. Қолаверса, Наврўз — ўз хусусиятига кўра байналмилал байрам.

Махсус сонда райондаги меҳнат жамоаларининг ҳаётини, аҳоли турмуш тарзини акс эттирувчи мақолалар, фотолавҳалар, ўзбек, тожик, рус ҳаваскор шоирлар ижодидан намуналар берилган, улар умумхалқ шодиёнаси — яшариш, уйғониш, покланиш байрамининг илҳомбахш руҳи билан суғорилган.

Яна бир эътиборга молик жиҳат. Районда Наврўз байрамига бағишлаб пул-буюм лотереяси ўйналди. Махсус сонда ютуқлар тиражининг расмий жадвали ҳам берилган.

Газетанинг Наврўз сонини бир йўла тўрт тилда чиқаришдан мақсад, таҳрир ҳайъати эспатмасида таъкидлаб ўтилганидек, «кўп миллатли аҳолини халқ анъаналаридан хабардор этиш, уларнинг қалб сўзлари, истак ва тилакларини ўз тилларида изҳор айлашга имкон бериш»дан иборат бўлди.

Бўстонлиқ қаламкашларининг бу ташаббуси, ижодий изланишлари таҳсинга лойиқ. Газетанинг бундай амалий ҳаракати районда яшаб, ишлаб турган турли миллат ва элатлар вакиллари ўртасидаги дўстликни янада мустаҳкамлашга хизмат қилиши аниқ.

СЕВГИНИНГ МАШАҚҚАТЛИ ЙЎЛИ

У ҳаётга жўшқин юрак билан кириб келган эди. Ўн етти ёшида ҳарбий комиссариатга бориб, ўз ҳоҳиши билан фронтга кетди. Ғалаба кунига қадар жанг майдонида бўлди. Иккинчи даражали Ватан уруши, Қизил Юлдуз, учинчи даражали «Шуҳрат» орденлари ва бир неча медалларни кўксига тақиб қайтди. Тинчлик даврида ҳам катта обрў топди. Раҳбарлик вазифаларида ишлади. Икки марта Меҳнат Қизил Байроқ ордени билан тақдирланди. «Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган маданият ходими» унвонига сазовор бўлди. Олтмиш ёшида шахсий пенсияга чиқди. Шундан сўнг яна уч йилча умр кўрди.

Иродали одам эди у... Ўлим тўшагида ётиб айтган гапи эсимда:

— Ҳаёт ширин, ука, лекин иложинг қанча, барибир хайрлашишга мажбурсан.

Инсон умри қисқа, албатта. У юз йил яшаса ҳам кам. Лекин гап умрнинг қисқа ва узунлигида эмас, мазмуниндадир.

— Назирбек акангиз билан қирқ йил бирга яшадик, — дея ҳикоя қилади умр йўлдоши Нина опа Юзликаева. —Унинг феъли жуда ҳам яхши эди. Уйимизда бирор марта жанжал бўлган эмас. У меҳмондўст эди. Эшигимиз доим очиқ турарди. Бирор нарсадан хафа бўлса ҳам уйда сира сездирмасди, бошқаларнинг кайфиятини бузмасди.

— Назирбек Йўлдошевич Ҳайдаров Сирдарё район партия комитетининг иккинчи секретари, умрининг сўнгги йилларида эса шаҳар ижроия комитетининг раиси вазифаларида ишлади, — гапга қўшилди қуролдош дўсти Розиқ Давлатов, — у билан жуда кўп марта учрашганман. Зийрак, меҳрибон, одамгарчилиги зўр эди.

Шуҳратпарастлик, тантанавозликни ёмон кўрарди. Оддийликни, гапни ҳам қисқа, лўнда қилиб айтишни ёқтирарди. Ўзбек ва рус тилларида равон, аниқ гапирар ва ёзардики, ҳамманинг ҳаваси келарди. Уруш йилларидаги жасоратини, гарчанд ўн, ўн беш йил бирга яшаб, бирга ишлаган бўлсак ҳам, кейинчалик билиб олдик. Орёл шаҳар ҳарбий комиссариатидан келган бир хат бунга сабаб бўлди.

Буюк Ғалаба салюти биринчи бор берилган Орёл шаҳрининг фахрий граждани Назирбек Ҳайдаров 1975 йил баҳорида Орёл шаҳар партия комитетидан таклифнома олди.

— Кўп марта таклиф қилишди, энди бу сафар бормасам бўлмайди, — дея раҳбарларга маслаҳат солди у. Розилик олинди.

Озод этилган шаҳар аэропортида уни жамоатчилик вакиллари кутиб олишди. Эртаси куни эса бир неча учрашувларга таклиф этишди.

Шаҳарнинг қоқ марказида уни душмандан озод қилиш кунлари биринчи бўлиб кириб келган танк ёдгорлик сифатида турибди. Назирбек унга қараб хаёлга ботди. Ўқлар, бомбалар овози қулоғи остида гумбурлагандай бўлди...

Мезбонлар уруш йиллари мунтазам чиқиб турган «За Родину» газетасининг бир сонини унга кўрсатишди.

— Мана бу «Батареяда» деб номланган мақоладан хабарингиз борми?

Назирбек ака уни қўлига олиб, мақолага кўз югуртирди. Ўттиз беш йил аввалги ёзувларга нигоҳи тушди:

«Қиш ҳавоси ўқ овозларининг гумбур-гумбурини тебратиб турарди. Арттайёргарлик бошланди. Бу даҳшатли гумбурлаш чоғида офицер Ильюшиннинг қўл силташлари остида танкка қарши учта замбарак «сайрарди». Расчёт аниқ ва иноқ ишларди.

Тюльшибаев ва Ҳайдаров расчётлари бизнинг пиёдалар учун йўл очиб беришлари керак эди. Улар бу топшириқни бажаришди: бехато зарблари фашистларнинг тиканли тўсиқларини тилка-пора қилиб юборди. Бунга қўшимча равишда душманнинг ўт очувчи нуқталарига ҳам зарба бердилар.

15—20 минут давомида батарея зарби билан еттита ўт очиш нуқтаси яксон қилинди.

Душман ўз автоматчиларини қувватлаш мақсадида замбарагини ишга солди. Аммо у ўт очишга улгурмади. Ҳайдаровнинг расчёти тўрт марта ўт очиш билан унинг овозини тинчитди. Кейин Ҳайдаров ўз замбарагини олдига суриб, фрицларга қарши ўқ ёғдира бошлади. Душман автоматчилари тил тортмай ерга қуладилар»...

Ана шу жасорати учун Назирбек Ҳайдаров Қизил Юлдуз ордени билан мукофотланган эди.

1945 йилнинг апрель ойида, Ғалаба тонги отишига оз вақт қолганида у оғир ярадор бўлиб госпиталга тушди. Августда қўлтиқ таёқ билан уйига қайтди. Ўша куни Зомин қишлоғида, киндик қони томган уйда шоду хуррамлик давом этаётган бир пайтда уни кўргани бир қиз кириб келди.

...1943 йил. Зоминдаги 1-ўрта мактаб директори, уруш ногирони Мустафо Шарофитдинов рус тили ўқитувчиси, бир вақтнинг ўзида мактаб котибаси бўлиб ишлаётган Нина Юзликаевани хонасига таклиф этиб, фронтдан келган хатларни қўлига тутқазди.

— Ҳаммасига жавоб қайтариш керак. Ўнинчи ва тўққизинчи синф болаларига тарқатинг. Улар жавоб ёзишсин. Фақат бир нарсани огоҳлантириб қўйинг. Ҳозир «қора хат» келиб турибди. Аза очганлар анча. Улар ҳақида ёзишмасин. Эсон-омон қайтиб келсалар, ўзлари билиб оладилар, — деб тайинлади.

Нина хатларни авайлаб йиғиштириб қўшни хонага чиқди ва бирма-бир ўқишга киришди. Бир хат унинг диққатини тортди.

— «Азизларим, — дея бошланарди у, — яқинда бир посилка олдим. Пруть дарёсидан ўз қуролим билан биринчи бўлиб ўтганим учун менга беришди. Посилкани очиб кўрдим: олма, анор, қўлқоп, ичида бир хат ҳам бор. Унда: «Ўғлонлар, душманни тезроқ яксон қилиб, бағримизга қайтинглар», — дейилган. Шунда сизларни эсладим. Эҳтимол, бу посилкани сизлар юборгандирсизлар, деб ўйладим ва хат ёзишга уриндим. Сизларга алангали жангчи саломини йўллайман. Биз, албатта, Ғалаба билан қайтамиз. Назирбек Ҳайдаров».

Нина Назирбекни танирди. Шу мактабни битирган, оз фурсат ўқитувчилик қилган. Оиласини ҳам биларди. Отасиз ўсишган.

Дарров хат ёзишга тушди. «Назирбек! Салом, хатингизни олдик. Катта раҳмат. Сиз мени танимаслигингиз мумкин. Мен эса сизни яхши биламан. Ҳозир кўз олдимда жилмайиб турибсиз. Эсон-омон қайтиб келинглар. Нина».

1945 йилнинг баҳори. Нина дарсдан чиқса, ўқитувчилар хонасида Назирбекнинг опаси Зебо уни кутиб турибди.

— Суюнчи бер, Назирбек келди, — деди у.

Биргалашиб уни кўргани кетишди. Уй тўла одам. Назирбек қўлтиқ таёқда тик туриб, зиёратга келганлар билан қучоқлашиб кўришарди.

— Нина сени кўргани келди, — деди опаси.

Назирбек ҳаё ва интизорликдан чарақлаб турган чарос кўзларга қараб:

— Нина, бу сенмисан? Салом! — деди.

Шу-шу, улар қирқ йил бирга яшадилар. Мен ҳамқишлоғим Назирбек ака қиёфасида жўшқин юрак, толмас, ҳамиша яхшиликка ҳамоҳанг, кўнгли тоза бир одамни кўраман.

Йўл юраман деган одамнинг йўли чексиз, ҳеч ким дунёнинг четини кўрган эмас. Лекин баъзан орқамизга қараб қўяйлик, азизлар. Ўтган инсонларни ёдга олайлик, хаёлан сўзлашайлик. Улар улуғ мақсадларни рўёбга чиқаришда бизга кўмак беришлари шубҳасиздир.

Турғун ЖАМОЛОВ,
Ўзбекистон Журналистлар уюшмаси мукофотининг соҳиби.

САККИЗЛИКЛАР

ЭЪЗОЗ

Ерни ўпдим муҳаббат билан
Тупроқ узра аста қўйиб бош.
Ерни ўпдим дилдан, юракдан,
Унга айлаб меҳримни қуёш.
Ерни ўпдим эъзозлаб жуда,
Ўпажакман такрор ва такрор.
Чунки унинг илиқ бағрида
Меҳрибоним — онажоним бор.

ВАТАН

Чарх уради кўкда сор бургут
Топа олмай бирор қўним жой.
Ортда қолар қайрағоч, шотут
Чаман боғу қанча сўлим сой.
Охири бир чеккада ётган
Тошга қўниб яйратди танин.
Афзал кўрди шу тошни, зеро,
Тоғу тошдир унинг ватани.

ОНА

Гўдак хаста ётар, онада ташвиш
Еб ичу этини, бағрин доғлади.
Боланинг милкидан ёриб чиққан тиш
Жафокаш онага орзу боғлади.
Қўзимнинг касали шунга экан, деб,
Кўзларини ундан узмади она.
Бирин-кетин чиққан тишларин санаб,
Ўз тиши тушганин сезмади она.

ҚИЛИЧ

Қилич билан кирдим оловли жангга,
Қилич тиғи қўйди умримга нуқта.
Дўстлар, ўзим билан кўминглар ерга
Қиличим бўлса-да нақшинкор, пухта.
Ўғлимга қолдирмам қилични асло,
Қўйимда отамлаб йиғлаганда ҳам.
Қиличим қолдирмам, чунки ўғлимдек
Бўзламасин етим қолиб набирам.

Зиёд КОМИЛОВ.

Ўтганларни эслаб...

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

МУКОФОТГА «МОСКВИЧ»

Яқинда Пайариқ райони аҳолиси ажойиб мусобақанинг гувоҳи бўлдилар. Ноҳиядаги 20 дан зиёд колхоз, совхоз, меҳнат коллективлари миллий урф-одатларни намойиш этиш, турфа хил кўклам таомлари тайёрлаш, бадиий ҳаваскорлик санъати ва миллий анъаналарни ривожлантириш бўйича мусобақа ўтказишди. Бунда «Партия XXII съезди» колхози биринчи, Куйбишев номли колхоз иккинчи, Охунбобоев номли совхоз меҳнаткашлари вакиллари учинчи ўринни олдилар. Совриндорлар автобус, «Москвич» енгил автомашинаси ва телевизор билан тақдирланишди.

Ш. УМИРОВ.

СПОРТ АХБОРОТИ

ГИМНАСТИКА

Пойтахтимиздаги Герман Титов номли спорт мактабида республика XXI спартакиадасининг дастлабки мусобақалари бўлиб ўтди. Команда баҳсида тошкентликлар муваффақиятли қатнашиб, 1.023 очко тўплаган ҳолда пешқадамликни қўлга киритдилар. Кейинги ўринларни Фарғона ва Тошкент областлари вакиллари эгаллашди.

Кўпкурашда пойтахтлик Ринат Галимов ва хоразмлик Зулфия Хайрова зафар қучиб, республика чемпиони бўлдилар. Шунингдек, тошкентлик Борис Заляцкий ҳам уч мартоба ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасини банд этди. Фарғоналик Элдор Валиев таяниб сакраш ва эркин машқларда олтин медалларни қўлга киритди.

ТЕННИС

Республикамиз кучли теннисчиларининг мусобақаси якунланди. Унда 33 нафар спортчи ғолиблик учун кураш олиб борди. Тошкентлик динамочи, спорт устаси Татьяна Федорова ўз маҳоратини яна бир бор намойиш этиб, мусобақа ғолиби бўлди. Шунингдек, у клубдоши Светлана Синицина билан бирга жуфтлик баҳсида ҳам ғалабага эришди.

Эркаклар турнирида ғолиблик Дамир Бойбековга насиб этди.

Мутахассислар ёш теннисчи, шахсий ҳисобда учинчи ўринни эгаллаган тошкентлик Ғанишер Раҳматуллаев маҳоратини ҳам алоҳида таъкидладилар.

БАСКЕТБОЛ

Ўзбекистон биринчилигининг (эркаклар ўртасида) икки тури якунланди. 5 очко тўплаган чирчиқлик баскетболчилар пешқадамликни қўлга киритдилар. Иккинчи ва учинчи ўринларни Самарқанд ва Тошкент командалари эгаллашди. Улар ҳисобида 4 тадан очко бор.

Навбатдаги тур учрашувлари июнда бошланади.

ЧАВАНДОЗЛИК

Термиздаги отчопарда бу йилги мавсумнинг биринчи мусобақаси бўлди. Унда иштирокчилар касаба уюшмалари республика кўнгилли физкультура ва спорт жамияти кенгашининг кубоги учун баҳс юритдилар.

Команда ҳисобида сурхондарёлик чавандозлар ғолиб чиқдилар. Кейинги совринли ўринлар Бухоро ва Сирдарё вакилларига тегди.

ШАХМАТ

Жаҳон чемпионлигига даъвогарлар — Анатолий Карпов ва Ян Тимман ўртасидаги финал учрашувининг саккизинчи партияси мухлисларда яхши таассурот қолдирди. Учрашув 38-юришда собиқ жаҳон чемпионининг ғалабаси билан тугади. Ҳисоб 5,5:2,5. Олдинда Карпов.

БОКС

Галледа (ГДР) анъанавий халқаро мусобақа давом этаяпти. Мамлакатимиз чарм қўлқоп усталаридан биринчи бўлиб қозонлик Фаат Гатин ярим финалда иштирок этиш ҳуқуқини қўлга киритди. Бунда у кубалик Мануэл Мартинесни очколар бўйича енгди.

Бошқа боксчиларимиз саралаш учрашувларини ўтказишмоқда. Ленинградлик Владислав Антонов (54 килограммгача) руминиялик Андрян Маркутдан, ленинаканлик Михак Казарян (60) эфиопиялик Соломон Тадесдан устун келдилар. Ленинградлик Роберт Имомов (67) кубалик Хуан Эрнандесни очколар бўйича мағлубиятга учратди.

Муҳаррир ўринбосари
Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р. — 01192.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1163.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12